

PILAR III - 2017

Offentliggjøring av finansiell informasjon
Etter kapitalkravforskriften

• STIREMØTE I SAMEIET
KL. 20⁰⁰

onsdag

JONATHAN : SKOLE
MARIA : SYK
HAMMA : HEMME
MED MARIA
PAPPA : JOBB

KL. 20 : FORELDREMØTE

fredag

JONATHAN : S
MARIA : GE
HAMMA
THOMAS : B +
L ?

söndag

FRÖ

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1 OM SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS.....	3
2. VIKTIGE UTVIKLINGSTREKK	4
3. KAPITALDEKNING	5
3.1 KAPITALDEKNINGSREGELVERKET	5
3.2 PILAR 1- MINIMUMSKRAV TIL KAPITAL.....	6
3.3 PILAR 2 – VURDERING AV SAMLET KAPITALBEHOV OG INDIVIDUELL TILSYNSMESSIG OPPFØLGING	7
3.4 PILAR 3 - OFFENTLIGGJØRING AV INFORMASJON.....	7
3.5 ENDRINGER I RAMMEBETINGELSER.....	8
4. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS	9
4.1 FORMÅL	9
4.2 KONTROLL- OG STYRINGSSTRUKTUR – ROLLER OG ANSVAR	9
4.3 ELEMENTER I RISIKO- OG KAPITALSTYRINGEN	10
5. INFORMASJON OM RISIKOGRUPPENE	13
5.1 KREDITTRISIKO	14
5.2 MARKEDSRISIKO.....	25
5.3 OPERASJONELL RISIKO	27
5.4 LIKVIDITETSRISIKO.....	28
5.5 EIERRISIKO	31
REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)	32
5.6 ANSVARLIG KAPITAL OG KJERNEKAPITAL.....	32
5.7 KAPITALKRAV.....	33
5.8 SOLIDITETSMÅL.....	34
5.9 BEREGNINGSMETODE FOR KAPITALDEKNING.....	35
5.10 LEVERAGE RATIO (LR) – UVEKTET KJERNEKAPITALANDEL.....	35
6. ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2)	36
6.1 BEREGNING AV KAPITALBEHOV	36
6.2 SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV.	37

1. INNLEDNING

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. SpareBank 1 Østfold Akershus bruker betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringsystemer og prosesser i tråd med ledende praksis i Norge. Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Østfold Akershus skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og skal samtidig sikre soliditet, finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Konsernets informasjonsstrategi vektlegger en dialog med ulike interessegrupper der åpenhet, forutsigbarhet og gjennomsiktighet settes i fokus. Informasjonen skal være korrekt, relevant og tidsriktig om konsernets utvikling og resultater, og skal sørge for at konsernets ulike interessegrupper kan holde seg løpende orientert og skape tillit overfor investormarkedet.

Formålet med dette dokumentet er å presentere finansiell informasjon som kan bidra til at markedsaktører er bedre i stand til å vurdere:

- Bankens risikonivå
- Styring og kontroll med de ulike risikoene
- Kapitalsituasjonen

Vurdering av økonomisk risiko/kapitalbehov er beheftet med usikkerhet. Estimatene på økonomisk risiko/kapitalbehov som er presentert i dette dokumentet er basert på et sett av forutsetninger og beregnet etter kvantitative modeller og/eller kvalitative vurderinger. Bankens ulike risikogrupper er nærmere definert i kapittel 5. Gjennomgangen av bankens ulike risikoer er ikke uttømmende, og enkelte risikoer er ikke tallfestet. Det oppfordres til å foreta en selvstendig vurdering basert på den informasjon som er presentert i dokumentet samt annen offentlig tilgjengelig økonomisk informasjon. Informasjonen må også vurderes i lys av svakheter og usikkerhet som er knyttet til metodikk og tilnærming i denne type analyser og beregninger.

Som hovedregel oppdateres dokumentet årlig, men dersom det skjer vesentlige endringer med betydning for vurderingen av konsernets finansielle stilling vil dokumentet oppdateres med ny informasjon. Periodisk informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital er tilgjengelig i konsernets kvartalsrapporter. Det henvises også for øvrig til SpareBank 1 Østfold Akershus hjemmeside [www2.SpareBank 1.no/ostfold-akershus](http://www2.SpareBank1.no/ostfold-akershus)

1.1 Om SpareBank 1 Østfold Akershus

Historikk

Banken har en lang og tradisjonsrik historie, med flere lokale konsolideringer. Fredrikshald Sparebank ble etablert i 1835, og skiftet navn til Halden Sparebank i 1971. Rygge Sparebank etablert i 1857, Vaaler Sparebank etablert i 1896, og Soon Sparebank etablert i 1918, ble fusjonert i 1971 til Rygge-Vaaler Sparebank. 1. november 2011 fusjonerte Halden Sparebank og Rygge-Vaaler Sparebank til SpareBank 1 Østfold Akershus.

I SpareBank 1 Østfold Akershus jobber vi for kunden og kundens økonomi hver dag. Sammen skaper vi verdier, for kunden, næringslivet og samfunnet i Østfold og Akershus syd.

Forretningsområder

SpareBank 1 Østfold Akershus tilbyr gode løsninger innen Finansiering, Betalingsformidling, Sparing, Forsikring og Eiendomsmegling. Vårt mål er å spille kunden god, noe vi gjør gjennom å være tett på kundens hverdag og behov, og å sikre at alle jobber sammen til det beste for kunden.

Markedsområde

SpareBank 1 Østfold Akershus geografiske markedsområde omfatter Østfold og søndre del av Akershus. Konsernet har totalt 7 kontorer plassert i Halden, Sarpsborg, Fredrikstad, Askim, Rygge, Moss og Vestby. Vårt kundesenter er åpent mellom kl. 07 og 24 hver dag, 365 dager i året.

Ressursforvaltning

Innenfor de satsningsområder som er beskrevet i forretningsideen, skal ressursene anvendes på den måten som gir best avkastning på anvendt kapital, til beste for eierne av egenkapitalbevis, kundene, ansatte og distriktet.

2. VIKTIGE UTVIKLINGSTREKK

Finansielle nøkkeltall konsernet for 2017

- Resultat etter skatt: 320,9 mill. kr (332,0 mill. kr)
- Rentenetto inkl. kredittforetak: 442,2 mill. kr (431,0 mill. kr) / 1,56 % (1,60 %)
- Tapsprosent inkl. kredittforetak: 0,00 % (0,00 %)
- Egenkapitalavkastning: 12,3 % (13,8 %)
- Utbytte: kr 9,30 pr. egenkapitalbevis
- Resultat pr. egenkapitalbevis: kr 25,9 (kr 27,4)
- Ren kjernekapitaldekning: 17,6 % (16,3 %)
- 12 mnd. utlånsvekst PM inkludert overføring til kredittforetak: 5,6 % (6,0 %)
- 12 mnd. utlånsvekst BM inkludert overføring til kredittforetak: 8,5 % (1,8 %)
- 12 mnd. innskuddsvekst: 4,6 % (4,8 %)
- Innskuddsdekning: 76,1 % (76,9 %)

Likviditetsrisikoen til banken er redusert gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. Banken har en fornuftig forfallsprofil.

Innskudd fra kunder er konsernets viktigste finansieringskilde, og innskuddsdekningen målt som innskudd i prosent av brutto utlån i konsernet viser en reduksjon fra 76,9 % til 76,1 % ved utgangen av 2017.

Et viktig instrument for langsiktig innlåning er overførsel av lån til Sparbank1 Boligkreditt AS og Sparebank 1 Næringskreditt AS. Banken har per 31.12.2017 overført lån til en verdi av 8 344,0 mill. kr, hvorav 304,1 mill. kr er overført til Sparebank 1 Næringskreditt.

Kredittrisiko anses å være det vesentligste risikoområdet i konsernets virksomhet, og er under kontinuerlig overvåking. Det er styrets policy at konsernet SpareBank 1 Østfold Akershus skal ha en middels kredittrisiko-profil. Overvåkingen av risikoen i porteføljen skjer bl.a. ved hjelp av bankens risiko-klassifiseringssystem hvor hver enkelt kunde, på bakgrunn av objektive kriterier, klassifiseres etter misligholds sannsynlighet og tapsgrad gitt mislighold (sikkerhet). Scorekortene er utarbeidet av Kompetansesenter for Kredittmodeller (KFK) som er eid av SpareBank 1 -alliansen. Den samme

klassifisering danner grunnlag for støtte i den enkelte kredittbeslutning. I tillegg har banken i løpet av de siste årene gjennomført en betydelig oppgradering av kredittpolicy og -rutiner, som gir detaljerte retningslinjer for hvordan kredittvirksomheten i banken skal utøves.

Konsernets risikoprofil vurderes som middels til lav. Soliditeten er god og konsernet står godt rustet til å møte nye utfordringer samt å innfri bankens langsiktige mål og strategier.

SpareBank 1-alliansen

SpareBank 1- alliansen er et bank- og produksamarbeid. Alliansen er samlet sett en av de største tilbyderne av finansielle produkter og tjenester i det norske markedet. Bankene i SpareBank 1-alliansen distribuerer SpareBank 1 Gruppens produkter og samarbeider på sentrale områder som merkevare, arbeidsprosesser, kompetansebygging, IT-drift, systemutvikling og innkjøp. Alliansen har inngått strategiske samarbeidsavtaler med LO og LOs fagforbund.

SpareBank 1-alliansen består av totalt 14 selvstendige banker samt SpareBank 1 Gruppen AS med datterselskaper.

Et overordnet mål for SpareBank 1-alliansen er å sikre den enkelte banks selvstendighet og regionale forankring gjennom sterk konkurranseevne, lønnsomhet og soliditet. Samtidig representerer SpareBank 1-alliansen et konkurransemessig fullverdig bankalternativ på nasjonalt nivå. SpareBank 1-alliansen er samlet sett en av de største tilbydere av finansielle produkter og tjenester i det norske markedet. For å oppnå felles mål har bankene i alliansen etablert en nasjonal markedsprofil og utviklet en felles strategi for merkevarebygging og kommunikasjon. Den markedsstrategiske plattformen danner også basis for felles produkt- og konseptutvikling. Markedsinnsatsen i alliansen er i hovedsak rettet mot personmarkedet, små og mellomstore bedrifter og forbund tilknyttet LO.

3. KAPITALDEKNING

3.1 Kapitaldekningsregelverket

Kapitaldekningsregelverket Basel I, som fokuserte på minimumskrav for risikovektet kapital, ble innført i 1988. Svakheter ved Basel I medførte at EUs direktiv for kapitaldekning, Basel II, ble innført i Norge 1. januar 2007. Basel II ble innført som en videreføring og erstatning av Basel I, med det formål å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom bedre risikostyring og kontroll, mer risikosensitivt kapitalkrav, tettere tilsyn og mer informasjon til markedet.

Etter finanskrisen i 2008 la EU-kommisjonen frem et forslag til nytt kapitalkravsdirektiv i EU, CRD IV. CRD IV bygger på de internasjonale anbefalingene i Basel III fra Baselkomiteen for banktilsyn, og inneholder blant annet skjerpede krav til ansvarlig kapital og krav til kapitalbuffer. For norske kredittinstitusjoner trådte CRD-IV i kraft fra og med juli 2014, med gradvis innføring frem til 1. juli 2016.

Minimumskravet til ansvarlig kapital fra Basel I og II på åtte prosent videreføres i CRD IV, men kravene til ansvarlig kapital ble skjerpet. Videre ble det innført krav til ulike kapitalbuffer som går utover dette minstekravet og som til sammen utgjør *kombinerde bufferkrav*. Foretakene må oppfylle såkalte pilar 1-krav, bufferkrav og pilar 2-krav. Pilar 2-krav fastsettes individuelt for foretakene.

- Pilar 1: Minimumskrav til kapital
- Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging
- Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

SpareBank 1 Østfold Akershus er definert å være en ikke systemkritisk bank og benytter standardmetoden i sin kapitaldekningsberegning. Det innebærer isolert sett en mer konservativ måling av risiko enn tilfellet

er ved bruk av interne kredittrisikomodeller (IRB-godkjente modeller). Bankens investering i datterselskap faller inn under størrelsesunntaket i konsolideringsforskriftens § 5, 3. ledd og det utarbeides således ikke lenger kapitaldekning på konsolidert nivå.

3.2 Pilar 1- Minimumskrav til kapital

Alle banker, kredittforetak, finansieringsforetak og holdingforetak i finanskonsern skal til enhver tid ha en ren kjernekapitaldekning på 4,5 prosent av foretakets beregningsgrunnlag. Kjernekapitaldekningen og total kapitaldekning skal henholdsvis være minst 6 prosent og 8 prosent av beregningsgrunnlaget.

I tillegg til minstekravene til ansvarlig kapital skal foretakene ha kapitalbuffer bestående av ren kjernekapital.

Banken må ha følgende kapitalbuffer bestående av ren kjernekapital:

- Bevaringsbuffer på 2,5 %
- Systemrisikobuffer 3,0 %
- Buffer for systemviktige institusjoner (ikke gjeldende for vår bank)
- Motsyklisk buffer 1,5 % fra og med 1.7.2016 og 2,0 % fra og med 31.12.2017

Til sammen gir dette banken et kapitalkrav knyttet til ren kjernekapital etter Pilar 1 på 12,0 % per 31.12.2017. Kravene for kjernekapitaldekning og kapitaldekning etter Pilar 1 blir henholdsvis 13,5 % og 15,5 %.

Se for øvrig kommentarer til endringer i regelverket som fremgår under pkt. 3.5.

Kapitaldekningsregelverket inneholder ulike metoder som bankene kan velge for å beregne kapitalkravet. De ulike metodene er vist i figuren nedenfor:

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standard metoden	Standard metoden	Basis metoden
Grunnleggende IRM-metode ¹⁾	Interne målemetoder ¹⁾	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode ¹⁾		AMA-metoden ¹⁾

1) Metodene krever godkjenning fra Finanstilsynet

SpareBank 1 Østfold Akershus beregner kapitalkravet etter standard metoden for kredittrisiko og markedsrisiko. Operasjonell risiko beregnes etter basis metoden. Dette innebærer isolert sett en mer konservativ måling av risiko enn tilfellet er ved bruk av interne kredittrisikomodeller.

Dersom et foretak ikke oppfyller det kombinerte kapitalbufferkravet (summen av krav til bevaringsbuffer, systemrisikobuffer, buffer for systemviktige institusjoner og motsyklisk kapitalbuffer) skal en kapitalplan oversendes Finanstilsynet senest fem virkedager etter at manglende oppfyllelse har oppstått. Ved brudd

på bufferkravene kan ikke foretaket betale utbytte til aksjonærer, rente på fondsobligasjonskapital eller bonus til ansatte uten samtykke fra Finanstilsynet.

3.3 Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 stiller krav til bankenes kapitalvurderingsprosess (ICAAP) hvis formål er å sikre en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av konsernets risikoprofil i den hensikt å skape sikkerhet for at konsernet har tilstrekkelig kapital til å dekke risikoen forbundet med virksomheten. I tillegg skal bankene ha en strategi for å opprettholde et tilstrekkelig kapitalnivå.

Sammensetningen og nivået på de risikoene som foretaket er eller kan bli utsatt for blir regelmessig vurdert. Det samme gjelder kvaliteten på styring av og kontroll med de ulike risikoene og vurdering om sammensetning og fordeling av foretakets samlede kapital er tilpasset risikonivået. Vurderingen omfatter alle vesentlige risikoer som kan påvirke foretakets evne til å overholde sine forpliktelser ved forfall. Vurderingene inkluderer også stresstester.

Vurderingen av risikonivå og kapitalbehov skal gjennomføres og dokumenteres minst én gang i året eller oftere dersom det er vesentlige endringer i foretakets rammebetingelser, aktivitetsnivå eller risikoforhold som gjør dette naturlig. Kapitalvurderingen skal vise minimumskravet i pilar 1 for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko, samt kapitalbehov til risikoer som ikke dekkes av pilar 1, men av pilar 2-risikoer. Kapital som er benyttet til å dekke minimumskravet og det samlede bufferkravet i pilar 1, kan ikke benyttes til å dekke pilar 2-risikoer.

Konsernets prosess omfatter morbanken, datterselskaper og eierposter i tilknyttede selskaper/felleskontrollerte virksomheter.

Det benyttes så vel kvantitative metoder som kvalitative vurderinger ved fastsettelse av kapitalbehovet.

Finanstilsynet skal overvåke og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehovet og tilhørende strategi, samt evnen til å overvåke og sikre overholdelse av myndighetenes kapitalkrav. Finanstilsynet har myndighet til å sette i verk passende tiltak om de ikke er tilfreds med resultatene av prosessen.

3.4 Pilar 3 - Offentliggjøring av informasjon

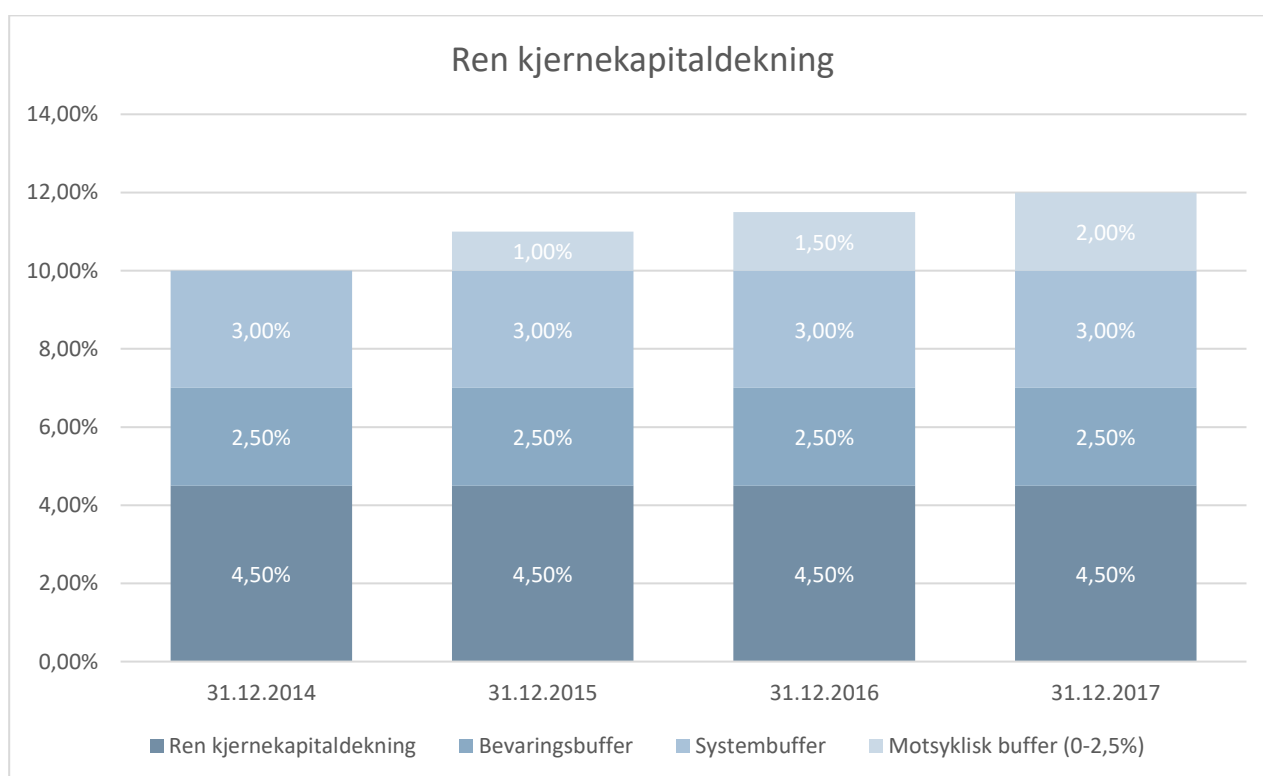
Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering, samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig for de institusjonene som kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet.

Informasjonskravene innebærer at alle institusjoner skal publisere informasjon om organisasjonsstruktur, risikostyringssystem, rapporteringskanaler samt hvordan risikostyringen er bygd opp og organisert. Videre er det gitt detaljerte krav til offentliggjøring av kapitalnivå og struktur samt risikoeksponeringer, der sistnevnte avhenger av hvilke beregningsmetoder som benyttes i pilar 1.

3.5 Endringer i rammebetingelser

Finansdepartementet fastsatte 18. desember 2015 ny forskrift om konsolidering mv. i tversektorielle grupper og endringer i CRR/CRD IV-forskriften og Solvens II-forskriften. Endringen trådte i kraft 31. januar 2016. I såkalte samarbeidende grupper skal eierbanker foreta konsolidering av eierandeler i finansforetak som samarbeidet omfatter – uansett størrelse på eierandelen. Dette innebærer blant annet at bankens eierskap i andre selskaper i finansiell sektor i SpareBank 1-alliansen, for eksempel SpareBank 1 Boligkreditt AS, skal forholdsmessig konsolideres inn i bankens kapitaldekningsoppgave uavhengig av størrelse på eierandelen. Dette innebærer også at eierandeler i verdipapirforetak, eiendomsめglere og uregulerte foretak ikke skal konsolideres etter disse bestemmelsene. Konsolidering skal skje fra 01.01.2017 for eierandeler over 10 % og fra 01.01.2018 for eierandeler under 10 %. For bankens vedkommende, som har eierandeler under 10 %, vil derfor forholdsmessig konsolidering skje fra 1. januar 2018.

Figur: Oppbygging av kapitalkravet etter pilar 1 ikke systemkritisk bank

Endringer i regelverket rundt fradrag for ikke vesentlige investeringer i andre finansinstitusjoner fikk vesentlig effekt for bankens rene kjernekapitaldekning. Det er imidlertid innført overgangsregler knyttet dette fradraget. Disse innebærer at reglene fases inn og får full effekt først per 1.1.2018. Ved utgangen av 2017 ble ren kjernekapitaldekning inkludert overgangsregler beregnet til 17,6 %. Med full CRD IV effekt og uten overgangsregler var ren kjernekapitaldekning på samme tidspunkt 16,5 % og dermed over de regulatoriske minstekrav.

Effekten av forholdsmessig konsolidering er beregnet å være mellom 0,5 -1,0 prosentpoeng på ren kjernekapitaldekning.

IFRS 9 «Finansielle instrumenter» skal erstatte dagens IAS 39 «Finansielle instrumenter, innregning og måling» fra 1.1.2018. Dette vil blant annet påvirke måten konsernet skal vurdere behovet for tapsnedskrivninger på. Etter dagens regler under IAS 39 skal nedskrivninger for tap bare finne sted når det

er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet etter første gangs balanseføring. Etter IFRS 9 skal tapsavsetningene derimot innregnes basert på forventet kredittap (ECL).

Det har siden 2016 vært jobbet med modellverk og tilpasninger til nytt regelverk. Basert på en foreløpig gjennomgang forventes det at implementeringseffekten vil være mellom 0 - 5 mill. kr i økte tapsavsetninger. Følgelig får det heller ingen vesentlig effekt på kapitaldekningen.

4. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 ØSTFOLD AKERSHUS

4.1 Formål

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Østfold Akershus skal støtte opp under konsernets strategiske målbidde, samt sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring og kvalitet
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen.
- Å tilstrebe en effektiv kapitalanvendelse innenfor vedtatte forretningsstrategier.
- Å unngå at uventede hendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter.

Konsernet skal ha middels til lav risikoprofil, og har som målsetting å opprettholde god soliditet.

4.2 Kontroll- og styringsstruktur – roller og ansvar

I arbeidet med god og helhetlig risikostyring er bedriftskulturen og grunnmuren som de andre elementene bygger på. Bedriftskulturen omfatter menneskene i organisasjonen (deres individuelle egenskaper og integritet, verdigrunnlag og etikk), ledelsesfilosofi/ -stil og styringsprinsipper. Dårlig bedriftskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. SpareBank 1 Østfold Akershus har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kommunisert i hele organisasjonen.

Konsernet legger vekt på uavhengighet i risikostyringen. Ansvaret for risikostyringen er derfor delt mellom ulike grupper i henhold til figuren under.

Styret har ansvaret for å påse at konsernet har ren kjernekapital som er forsvarlig ut i fra vedtatt risikoprofil og myndighetspålagte krav. Styret fastsetter de overordnede målsettingene relatert til

risikoprofil og avkastning. Styret fastlegger videre de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i konsernet, samt etiske regler som skal bidra til en høy etisk standard.

Styrets arbeid er nedfelt i en årsplan som oppdateres årlig. Dette sikrer at styret har tilstrekkelig tid til fokus på sentrale oppgaver.

Styret har opprettet et eget risiko- og revisjonsutvalg og et godtgjørelsesutvalg. Risiko- og revisjonsutvalget er et forberedende organ for styret i saker som vedrører finansiell informasjon og bankens risikostyring og internkontroll. Utvalget består av 3 medlemmer utgått av styret. Godtgjørelsesutvalget skal være et forberedende organ for styret i saker som gjelder utforming og praktisering av retningslinjer og rammer for konsernets godtgjørelsespolitikk. Med godtgjørelse menes "lønn og annen godtgjørelse" som angitt i allmennaksjeloven § 6-16 a.

Administrerende direktør har ansvaret for den overordnede risikostyringen. Det betyr at administrerende direktør er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i konsernet, og at risikoeksponeringen overvåkes. Administrerende direktør er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Forretningsdivisjoner og stabsenheter har ansvaret for risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde. Dette innebærer at lederne skal sørge for at det etableres og gjennomføres forsvarlig risikostyring, og sørge for at dette utføres i samsvar med risikostyringsdokumenter, fullmakter, rutiner og instruksjoner.

Avdeling for risikostyring og compliance er organisert uavhengig av øvrig organisasjon. Avdelingen har ansvaret for videreutvikling av rammeverket for risikostyring inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for uavhengig oppfølging og rapportering av risikobildet, og følger opp at konsernet etterlever gjeldende lover og forskrifter.

Internrevisjonen er konsernets redskap for å påse at risikostyringen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Den interne revisjonsfunksjonen utføres av ekstern leverandør, noe som sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Internrevisjonen rapporterer til styret. Internrevisjonens rapporter og anbefalinger knyttet til forbedringer i konsernets risikostyring blir løpende gjennomgått og vurdert implementert.

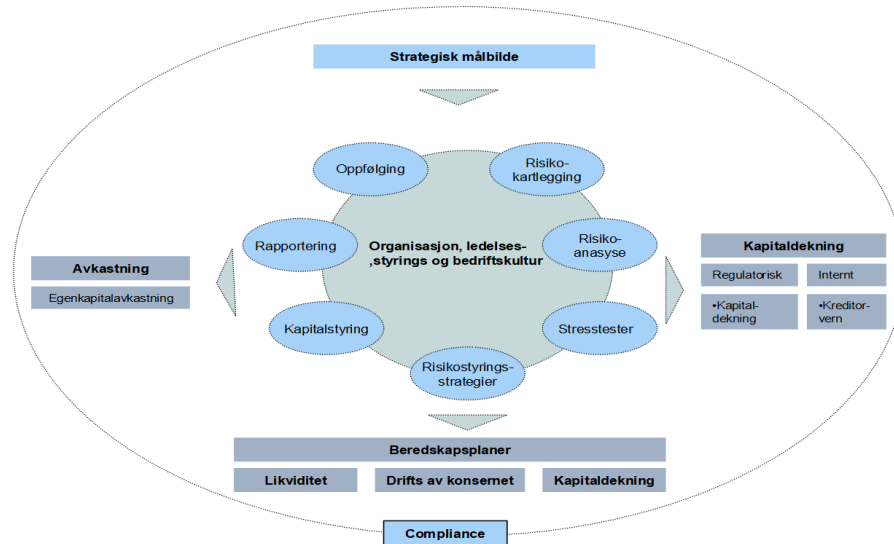
4.3 Elementer i risiko- og kapitalstyringen

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer som reflekterer den måten styret og ledelsen ønsker å styre konsernet på:

- Strategisk målbilde
- Organisering og bedriftskultur
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Stresstester
- Risikostrategier
- Kapitalstyring
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

Sammenhengen mellom de enkelte elementene kan oppsummeres som figuren nedenfor. Det er gitt en nærmere beskrivelse av de enkelte elementene nedenfor.

Rammeverk for risiko- og kapitalstyring

Bedriftskultur

I prosessen for risikostyring er bedriftskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Bedriftskulturen omfatter menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag, etiske holdninger, lederstil og styringsprinsipper. Dårlig bedriftskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. SpareBank 1 Østfold Akershus har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kommunisert i hele organisasjonen.

Ledelsesfilosofi og styringsprinsipper er også avgjørende i en helhetlig risikostyring. Konsernet har med bakgrunn i dette etablert en ledelsesplattform kalt "RESER" som bygger på følgende 5 grunnpilarer for leder på alle nivåer:

resultatorienterte – engasjerende – synlige – empatiske – rollemodeller.

Resultat- og kundeorienterte

- Setter mål og krav til prestasjoner sammen med sine medarbeidere
- Følger jevnlig opp resultater/prestasjoner og tilrettelegger for at den enkelte og teamet når fastlagte mål
- Inspirerer og utvikler sine medarbeideres kompetanse

Engasjerende

- Anerkjenner og verdsetter sine medarbeidere gjennom ros og tilbakemeldinger
- Oppmuntrer og tilrettelegger for medarbeideres ansvarlighet, selvstendighet og utvikling
- Sørger for involvering og medvirkning i prosesser

Synlige

- Er tilgjengelig og støtter sine medarbeidere
- Er tydelig og viser handlekraft ved å ta beslutninger i tråd med bankens strategi
- Kommuniserer tydelig og bidrar til helhetsforståelse gjennom å synliggjøre bakgrunn for beslutninger

Empatiske

- Har intuisjon og evne til innlevelse i andres situasjon
- Viser omsorg og tilrettelegger for medarbeideres behov ift. individuell livs- og arbeidssituasjon
- Har evne til å bygge relasjoner og tillit

Rollemodeller

- Fremstår som positive rollemodeller som etterlever bankens visjon, verdier, strategi og etiske retningslinjer
- Er fremtidsrettede og bidrar til utvikling og forbedring av organisasjonen og prosesser
- Er bevisst og reflekterende omkring sitt lederskap

Strategisk målilde: Det gjennomføres årlig revisjon av konsernstrategi og underliggende forretningsstrategier. Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Østfold Akershus tar utgangspunkt i det definerte strategiske målbildet slik dette fremkommer gjennom strategiplanen.

Risikoidentifikasjon: Prosessen for risikoidentifikasjon skal være framoverskuende og skal dekke alle vesentlige risikoområder til konsernet. Prosessen gjennomføres minimum årlig og er en integrert del av konsernets strategi- og budsjettprosess.

Risikoanalyse: Det skal gjennomføres en analyse av risikoene som er identifisert for å forstå risikoens egenskaper med tilhørende årsaksmekanismer. Vesentlige risikoer skal i den utstrekning det er mulig kvantifiseres gjennom forventet tap og behovet for risikojustert kapital. Primært vil dette gjelde kredittrisiko. Kvantifiseringen skal være basert på anerkjente og betryggende metoder og fremgangsmåter for måling av risiko. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas en kvalifisert og strukturert vurdering og dokumentasjon av de etablerte kontroll- og styringstiltakene.

Stresstester og scenarioanalyser: Det skal gjennomføres periodiske stresstester for å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultatet, balansen og kapitaldekningen til konsernet. Analysene skal gjennomføres på de mest kritiske risikoområdene som bl.a. kreditt-, likviditets- og markedsrisiko. Disse skal ta hensyn til en negativ makroøkonomisk utvikling over en periode på minimum tre år.

Risikostrategier: Gjennom risikostrategiene skal styret definere ønsket risikoprofil gjennom etablering av risikobaserte rammer og måltall på de ulike risikoområder. Strategiene skal revideres årlig.

Kapitalstyring: SpareBank 1 Østfold Akershus skal ha en kapitalstyring som sikrer:

- En effektiv kapitalanvendelse i forhold til konsernets strategiske målilde og vedtatte forretningsstrategi.
- En tilfredsstillende kapitaldekning ut fra den valgte risikoprofil.
- Konkurransedyktig avkastning.
- Konkurransedyktige vilkår og en langsiktig god tilgang på innlån i kapitalmarkedene.
- Utnyttelse av vekstmuligheter i konsernets definerte markedsområde.
- At ingen enkelthendelse skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad

På grunnlag av det strategiske målbildet skal det årlig utarbeides en kapitalplan for de påfølgende tre år for å sikre en langsiktig og målrettet kapitalstyring. Kapitalplanen skal ta hensyn til framskrivning av konsernets finansielle utvikling for de neste tre årene. Disse framskrivningene skal ta hensyn til forventet utvikling i perioden samt en situasjon med alvorlige økonomiske tilbakeslag over minimum tre år.

Med grunnlag i framskrivingene av det samlede kapitalbehovet skal ledelsen og styret gjøre en samlet vurdering av om kapitalbehovet er tilstrekkelig og tilpasset SpareBank 1 Østfold Akershus nåværende og fremtidige risikoprofil samt strategiske målbilde.

Konsernet SpareBank 1 Østfold Akershus hadde ved utgangen av 2017 en strategisk målsetting om at ren kjernekapitaldekning skulle være over 14,5 %. Kjernekapitalen skulle være over 15,5 % og kapitaldekningen over 17,5 %.

De vedtatt nedre grenser skal sikre en tilstrekkelig kapital til å:

- oppfylle myndighetenes krav
- ivareta vernet av konsernets kreditorer

Rapportering, oppfølging og overvåkning: Alle ledere er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret og administrerende direktør.

Konsernets risikorapportering har som formål å sikre at alle organisasjonsnivå har tilgang til tilstrekkelig og pålitelig risikorapportering. Den overordnede risikoeksponering og risikoutvikling foretas av avdeling for risikostyring og følges opp gjennom periodiske rapporter til styret og administrasjonen, hhv. kvartalsvis og månedlig.

Beredskapsplaner: Bankens kjernevirksomhet er å ta risiko. Denne vil over tid kunne påføre bankene større uventede tap, på tross av gode risikostyringssystemer og prosesser. En slik situasjon vil kunne medføre alvorlig press på kapitaldekningen, likviditet og drift. SpareBank 1 Østfold Akershus skal derfor ha beredskapsplaner på nevnte områder.

Compliance (etterlevelse): Det skal finnes prosesser som sikrer etterlevelse av gjeldende lover/ forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. Dette skal skje gjennom:

- Et tydelig verdigrunnlag og en etisk standard som er klart kommunisert og forstått
- En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter.
- En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

5. INFORMASJON OM RISIKOGRUPPENE

Sentrale risikogrupper

SpareBank 1 Østfold Akershus eksponeres for en rekke ulike typer risiko. De viktigste risikogrupperne er:

Kredittrisiko: Risiko for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser knyttet til utlån, kreditter, garantier og lignende.

Markedsrisiko: Risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedskurser som renter, aksjekurser og valutakurser.

Likviditetsrisiko: Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke klarer å finansiere økninger i eiendelene og innfri sine forpliktelser etter hvert som finansieringsbehovet øker.

Operasjonell risiko: Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Forretningsrisiko: Risiko for uventede inntekts- og kostnadssvingninger. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- og eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kundeadferd.

Eierrisiko: Risiko for tap i av innskutt kapital eller nødvendig påfyll av ny kapital i strategiske eierselskaper, som følge av den risikoen som det enkelte selskap påtar seg i sin drift.

Omdømmerisiko: risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, aksjeeiere og myndigheter.

Strategisk risiko: Eierskap i strategisk eide datterselskap. Risiko for svikt i inntjening og kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, eller manglende tilpasning til forretningsmessige rammebetingelser

Compliance (etterlevelse) risiko: risiko for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter, økonomiske tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter, standarder eller interne retningslinjer.

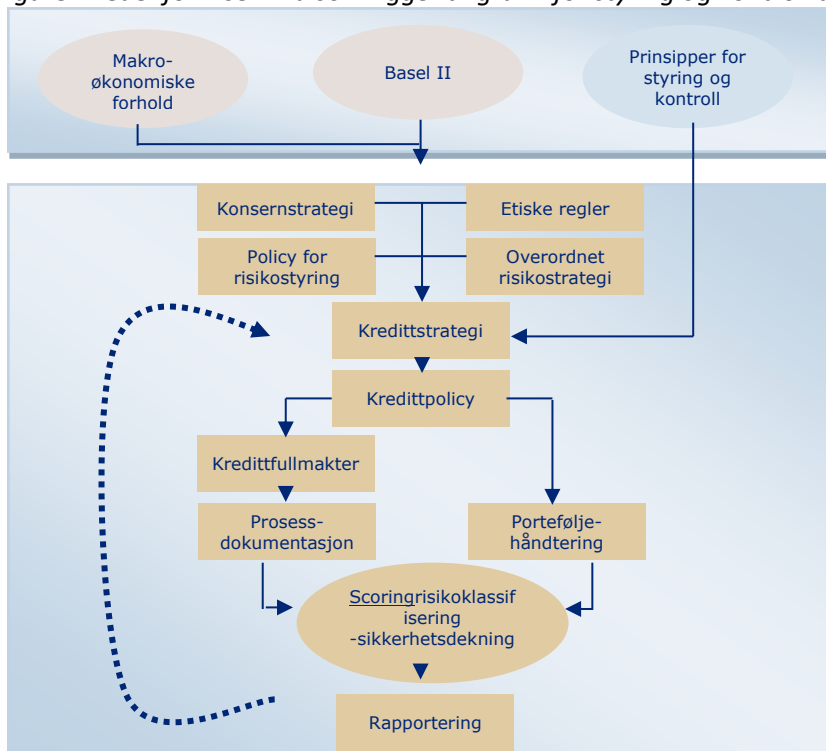
5.1 Kredittrisiko

Styring og kontroll

Styring av kredittrisiko i SpareBank 1 Østfold Akershus skal gjennomføres i tråd med kravene/anbefalingene i:

- Kapitalkravsforskriften
- Finanstilsynets metodikk for risikobasert tilsyn

Figuren nedenfor viser hva som ligger til grunn for styring og kontroll av kredittrisikoen.

Konsernstrategi

Konsernstrategien beskriver markedsmessige mål for finansieringsområdet og definerer bankens markedsområde. Strategidokumentet utgjør et viktig utgangspunkt for øvrige styringsdokumenter på området.

Etiske retningslinjer

De etiske retningslinjene fungerer som en rettesnor for konsernets virksomhet ved å definere hvilke krav vi stiller til oss selv og hvordan vi skal forholde oss til andre interessenter.

Overordnet risikostrategi

Overordnet risikostrategi er styrets instrument for fastsettelse og styring av konsernets risikoprofil. Risikoprofilene er definert med en tidshorison på 1 år og med et konfidensintervall på 99,9 % som utgangspunkt. Beregningene bygger videre på de risikomodeller og modellforutsetninger som ligger til grunn for beregning av konsernets risikokapital (ICAAP).

Policy for risikostyring

”Strategi og policy for risiko- og kapitalstyring” er konsernets interne rammeverk for effektiv styring og kontroll. Dokumentet gir føringer for konsernets overordnede holdninger og prinsipper til risikostyring og skal sikre at konsernet etablerer og vedlikeholder en effektiv og hensiktsmessig risikostyringsprosess. Videre skal dokumentet sørge for at rammeverket tilfredsstillende eksterne krav og forventninger til god risikostyring. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Kredittstrategi

Kredittstrategien angir overordnede prinsipper for kredittgivning. Gjennom fastsettelse av volum og risikobaserte måltall knyttet til portefølje, delportefølje og enkeltkunde defineres ønsket risikoprofil. Dette danner grunnlaget for rapportering og oppfølging av den løpende risikoeksponeringen. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Kredittpolicy

Kredittpolicyen beskriver ansvars- og rollefordeling, og fastsetter mer detaljerte kriterier for kredittvirksomheten. Policyen beskriver hva som er akseptabelt innenfor gitte områder i kredittvurderingen. Hensikten er å sikre at banken opptrer ensartet og i tråd med eksterne rammebetingelser (lover og regler) og internt fastsatt risikonivå. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Bevilgningsreglement/kredittfullmakter

Styret delegerer kredittfullmakt til administrerende direktør. Kredittfullmaktene er personlige og skal gjenspeile den enkeltes kompetanse. Kredittfullmaktene differensieres etter volum og risiko. Bevilgningsreglementet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Prosessdokumentasjon / kredittrutiner

Dokumentene regulerer ulike forhold knyttet til den løpende kredittgivning og engasjementsoppfølging, herunder rutiner for oppfølging av misligholdte engasjementer, vurdering av nedskrivningsbehov mv. Dokumentene utarbeides av Kredittsjef og leder for mislighold/spesialengasjement i samråd med forretningsdivisjonene, og vedtas av hhv styret og Adm.dir. Dokumentene revideres løpende.

Risikoprising

SpareBank 1 Østfold Akershus etterstreber riktig prising av kredittrisiko og har etablert prismodeller basert på risikoklassifiseringssystemet.

Validering

Det gjennomføres validering av kredittrisikomodellene årlig. Valideringsprosessen har til hensikt å etterprøve kredittrisikomodellene og måle modellenes estimater opp imot faktisk utfall i ettertid. I dette ligger validering av misligholds sannsynligheter (PD), eksponering gitt mislighold (EAD), tapsgrad gitt mislighold (LGD) og forventet tap (EL).

Stresstesting

Det gjennomføres periodiske stresstester av kredittporteføljen hvor effekten av stresstestene på forventet tap og risikojustert kapital analyseres og vurderes.

Oppfølging av kredittrisiko/risikorapportering

Risikoeksponeringen innenfor kredittområdet følges opp ved hjelp av et porteføljestyringsystem som inneholder informasjon som gir muligheter for hensiktsmessig oppfølging av porteføljens risikoprofil og utviklingen. Det vektlegges å følge opp risikofordelt portefølje og utviklingen i denne basert på bevegelse mellom risikoklasser (migrering), forventet tap, risikojustert kapital og risikojustert avkastning. Avdelingen Risikostyring/Compliance følger opp risikoen i kredittporteføljen og rapporterer kvartalsvis til styret og bankens ledergruppe. I tillegg utarbeider avdelingen en månedlig risikorapport til ledere av forretningsområder og rådgivere på utvalgte risikoparametre.

Risikoklassifisering

Risikomodellene for PM og BM er basert på statistiske analyser av historiske sammenhenger, med særlig vekt på inntjening, soliditet og adferd. Modellene er under kontinuerlig videreutvikling og jevnlig validering. Siste kvantitative validering over normalscorede kunder i banken, viser en rangeringsevne på mislighold, målt med AUC, på 94 % i PM og 87 % i BM. Observasjonene er på nivå med SpareBank 1 alliansens tall. Modellene beregner parametre, som inngår i den videre klassifiseringen

Misligholds sannsynlighet – PD (Probability of Default): Engasjementet blir klassifisert i risikoklasser ut fra sannsynligheten for at kunden misligholder forpliktelsene sine i løpet av en 12 måneders periode. Sannsynlighet for mislighold beregnes ut ifra et langsiktig snitt som skal representere misligholds sannsynligheten gjennom en konjunktursyklus. Sannsynlighet for mislighold beregnes blant annet på bakgrunn av historiske dataserier.

Tapsgrad ved mislighold –LGD (Loss Given Default): LGD er en beregnet størrelse som angir det forventede tapet som kan oppstå dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Det benyttes syv klasser for klassifisering av engasjementer etter sikkerhetsdekning.

Sikkerhetsklasse	Sikkerhetsverdi (realisasjonsverdi)
1	over 120 %
2	over 100 %
3	over 80 %
4	over 60 %
5	over 40 %
6	over 20 %
7	over 20 %

Forventet tap (EL): Er en gjennomsnittsforsøring til tap. Beregnes for hver enkeltkunde. Alle tap over null og opp til forventning, er å vurdere som en driftskostnad, og skal dekkes over driftsmarginen.

Uventet tap (UL): Er en beregning av tap som er større enn forventet tap, og som banken må holde kapital (økonomisk kapital) for å kunne dekke. Størrelsen på behovet for økonomisk kapital vil avhenge av porteføljens sammensetning, modellenes diskriminerende evne og valgt konfidensnivå.

Beregnet UL etter alliansens modell vurderes å være den beste tilgjengelige modelltilnærming for å beregne kapitalbehovet til dekning av bankens kredittrisiko og benyttes som grunnlag for beregning av økonomisk kapital.

Risikoklasser

Risikoklasse	Nedre grense	Øvre grense
A	-	0,10 %
B	0,10 %	0,25 %
C	0,25 %	0,50 %
D	0,50 %	0,75 %
E	0,75 %	1,25 %
F	1,25 %	2,50 %
G	2,50 %	5,00 %
H	5,00 %	10,00 %
I	10,00 %	99,99 %

Risikoklasser på hovedgrupper. Grenser etter misligholds sannsynlighet(PD). Det er 9 friske klasser A-I, 2 klasser (J-K) for henholdsvis misligholdte og nedskrevne engasjementer. J klassen gjelder engasjementer med mislighold større enn kr. 1.000.- over 90 dager. J og K klassene er definert med PD 100 % i tråd med definisjon i kapitalkravsforskriften vedrørende IRB modeller.

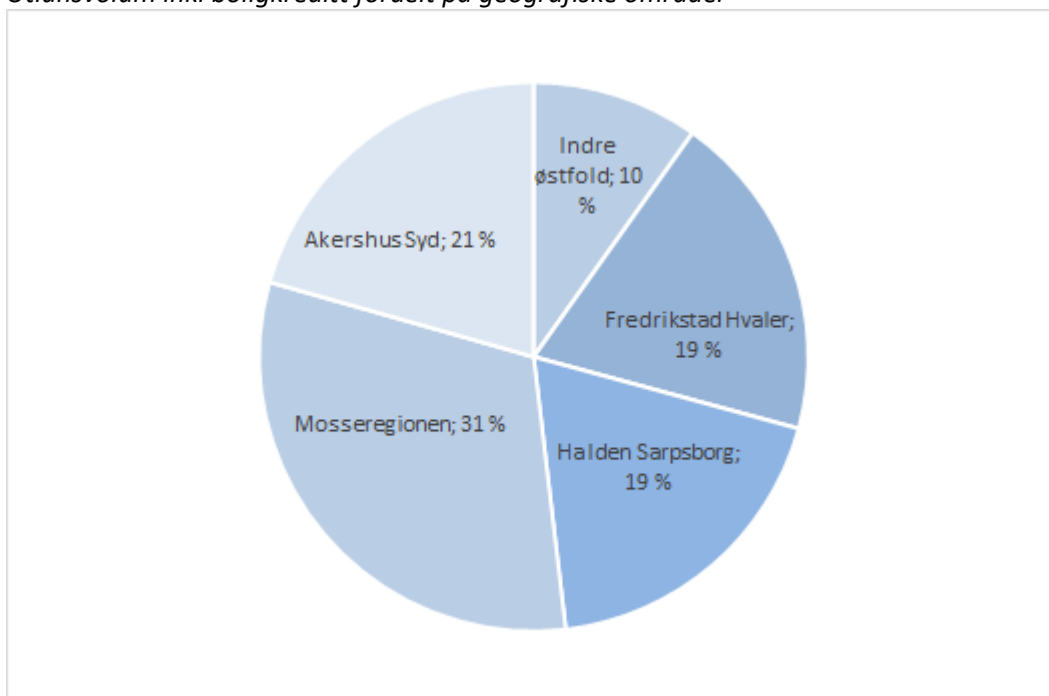
Porteføljeinformasjon

Informasjon om bankens kredittrisiko omfatter beskrivelse av utlånsportefølje, tapsutsatte eller misligholdte engasjementer samt øvrig relevant informasjon knyttet til kredittrisiko.

Totalt engasjement utlån fordelt på bransjer (konsern)

Konsern - fordelt på sektor og næring	Totalt engasjement	
	2017	2016
Annen tjenesteyting	116 818	93 089
Bergverksdrift og utvinning	4 187	4 614
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 097 572	1 259 932
Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	50 000	53 677
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	175 348	165 430
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	30 592	33 135
Forretningsmessig tjenesteyting	90 385	56 279
Helse- og sosialtjenester	53 370	52 118
Industri	120 301	129 355
Informasjon og kommunikasjon	24 599	24 396
Internasjonale organisasjoner og organer	0	0
Jordbruk, skogbruk og fiske	448 793	450 815
Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter	66 271	63 360
Lønnet arbeid i private husholdninger	7 580	6 503
Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger	0	0
Omsetning og drift av fast eiendom	2 621 196	2 308 546
Overnattings- og serveringsvirksomhet	36 961	39 415
Transport og lagring	70 704	86 490
Undervisning	23 001	26 092
Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet	19 724	17 787
Varehandel, reparasjon av motorvogner	290 135	285 780
Sum næring	5 347 537	5 156 812
Lønnstakere o.l.	13 198 521	12 293 169
Sum brutto	18 546 058	17 449 981

Utlånsvolum inkl boligkreditt fordelt på geografiske områder

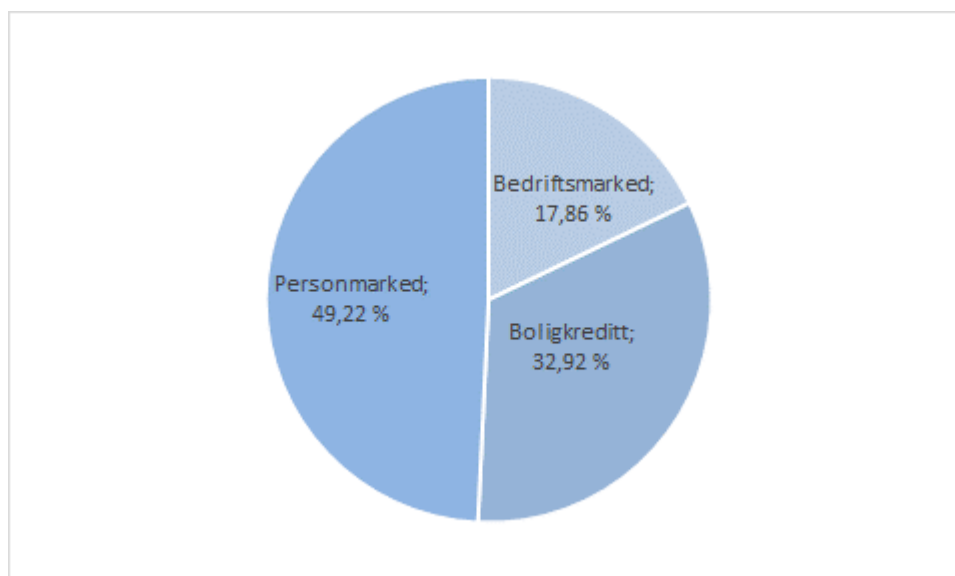
Totalt engasjement fordelt etter risikoklasser (konsern)

Konsern - fordelt på risikogruppe	Totalt engasjement	
	2017	2016
Laveste risiko	11 794 325	11 177 510
Lav risiko	3 011 407	2 700 382
Middels risiko	2 807 789	2 545 295
Høy risiko	458 869	517 896
Høyeste risiko	402 562	413 046
Misligholdte og nedskrevne	71 106	95 852
Sum	18 546 058	17 449 981

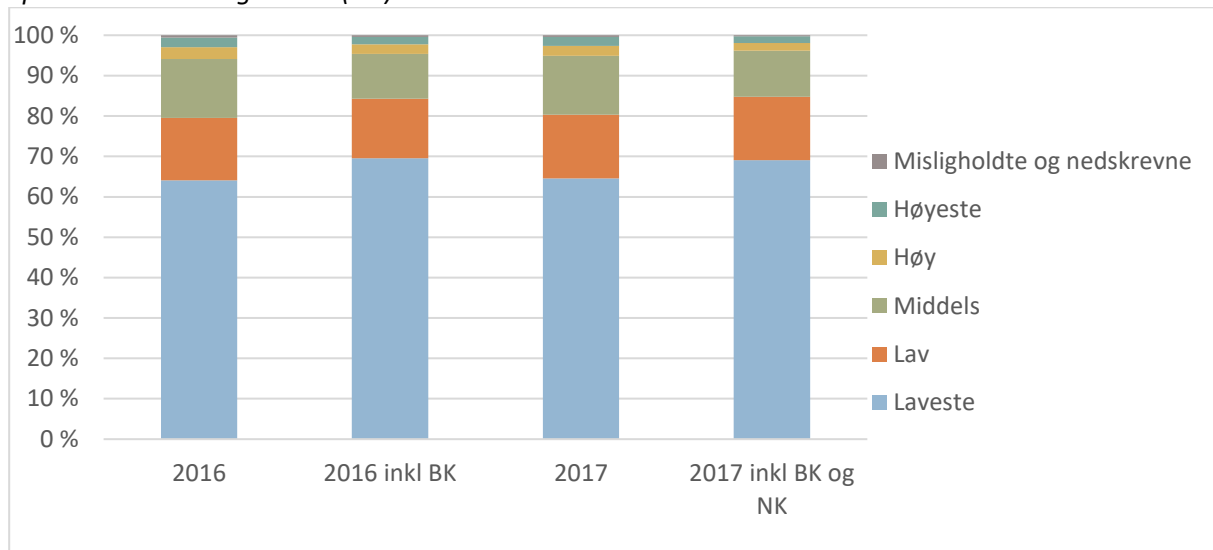
Gjenstående løpetid pr. 31.12.2017

Konsern								
Per 31.12.2017 (i hele tusen kroner)	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-3 år	3-5 år	over 5 år	Uten restløpetid	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	76 937	0	0	0	0	0	0	76 937
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	860 522	52 505	151 542	79 599	0	0	0	1 144 168
Brutto utlån til og fordringer på kunder	2 026 758	373 060	856 669	1 811 203	1 569 483	10 367 572	0	17 004 745
Individuelle nedskrivninger	- 11 696	0	0	0	0	0	0	- 11 696
Nedskrivninger på grupper av utlån	- 49 352	0	0	0	0	0	0	- 49 352
Netto utlån til og fordringer på kunder	1 965 711	373 060	856 669	1 811 203	1 569 483	10 367 572	0	16 943 697

Fordeling total utlånsportefølje

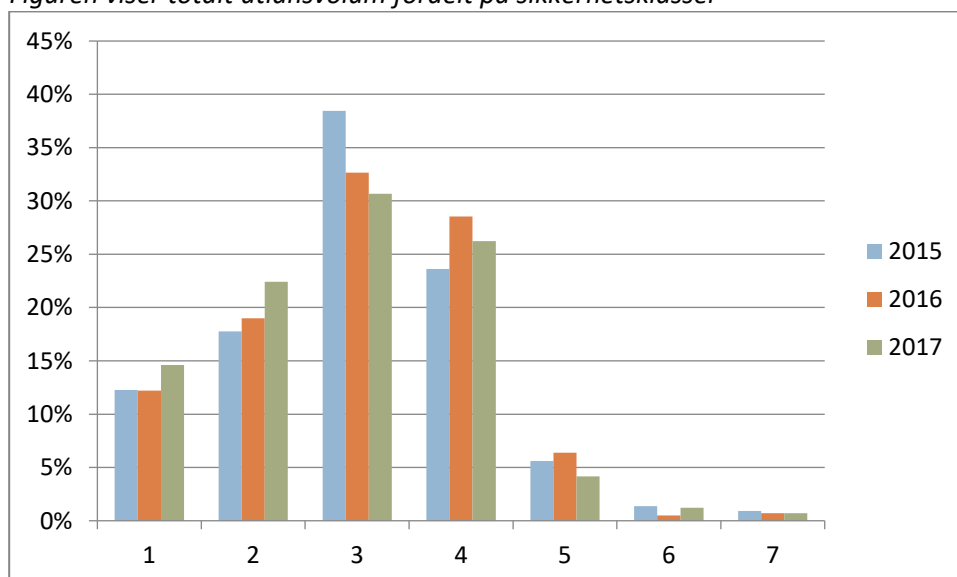

Total portefølje fordelt på risikogrupper med og uten portefølje overført til SpareBank 1 Boligkreditt(BK)og Sparebank 1 Næringskreditt(NK)

Total portefølje har ca. 85 % av eksponeringen mot laveste og lav risikoklasse inkl. BK/NK. Deler av boligfinansieringen blir overført BK og utvalgte engasjement i næringsporteføljen blir overført NK. Banken forestår den daglige forvaltningen av lånene som ligger hos BK/NK, og har rett til å ta engasjementet tilbake ved eventuelt mislighold. Banken eier en forholdsmessig andel av kredittselskapene, og holder kapital for den lange risikoen. Av den grunn er det i noen sammenhenger naturlig å se forvaltet portefølje i sammenheng.

Figuren viser totalt utlånsvolum fordelt på sikkerhetsklasser

Største delen av porteføljen er sikret med høy grad av kvalifisert sikkerhet. Rangering i klasse 1-3 tilsier full engasjementsdekning i et normalt marked. I klassene 1 og 2 ligger det en sikkerhetsmargin for realisasjon under sikkerhetsobjektene forventede markedsverdi. Fast eiendom utgjør den største delen av sikkerhetsdekningen.

Nedskrivninger og Tap på utlån og garantier

Individuell nedskrivning

Individuell nedskrivning for tap på enkeltengasjementer foretas når objektive bevis utløser et verdifall for konsernet. Individuell nedskrivning utgjør forskjellen mellom engasjementets bokførte verdi og nåverdien av en neddiskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for førstegangs beregning av individuell nedskrivning. Dette innebærer at engasjementet gis høyeste risikoklasse.

Individuelle nedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Gruppenedskrivning

Gruppenedskrivning omfatter konsernets vurdering av grunnlaget for verdifall i et framoverskuende perspektiv på grupper av utlån med tilnærmet like risikoegenskaper. Her inkluderes også utlån vurdert for individuell nedskrivning, men hvor objektive bevis for verdifall ikke er påvist. Følgelig vurderes alle utlån med unntak av de som har vært gjenstand for individuell nedskrivning.

Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Konsern - fordelt på risikogruppe	Gruppenedskrivninger	
	2017	2016
Laveste risiko	3 004	2 601
Lav risiko	4 121	3 269
Middels risiko	22 101	14 301
Høy risiko	5 364	7 119
Høyeste risiko	9 310	11 068
Misligholdte og nedskrevne	5 452	10 995
Sum	49 352	49 352

Generelt

Banken foretar oppfølging av bedriftsmarkedsporføljen for identifisering av kredittrisiko og vurderer i den sammenheng hvorvidt individuell nedskrivning må foretas. Vesentlige og spesielt utsatte engasjement gjennomgås kvartalsvis. Alle spesielt vurdert og identifiserte problemengasjementer innenfor bedriftsmarkedet er gjenstand for særskilt og intensivt tiltaksorientering og oppfølging.

Hele kredittporteføljen er gjenstand for vurdering av mislighold eldre enn 50 dager som grunnlag for oversendelse til inkasso med tilhørende vurdering av grunnlaget for individuell nedskrivning.

Utlån og andre engasjementer hvor betalingsbetingelsene misligholdes klassifiseres som misligholdte med mindre forholdet ansees å være av forbigående art. Klassifiseringen av misligholdet inntre senest 90 dager etter at misligholdet er konstatert. Garantier er misligholdt når garantikreditor har gjort ansvar gjeldende overfor konsernet.

Tabellene under viser endringer i nedskrivninger på utlån og garantier i konsernets balanse fordelt på kundegruppe, samt tilsvarende for gruppevise nedskrivninger. Samlet utgjør nedskrivningene per 31.12.2016 60 millioner kroner.

IFRS 9 - tilpassing til nytt regelverk

Etter reglene under IAS 39 skulle nedskrivninger for tap bare finne sted når det er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet etter første gangs balanseføring.

Etter IFRS 9 skal tapsavsetningene innregnes basert på forventet kredittap (ECL). Den generelle modellen for nedskrivninger av finansielle eiendeler i IFRS 9 vil gjelde for finansielle eiendeler som måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer over OCI, og som ikke hadde inntrufne tap ved første gangs balanseføring. I tillegg er også lånetilsagn, finansielle garantikontrakter som ikke måles til virkelig verdi over resultatet og leieavtalefordringer omfattet.

Målingen av avsetningen for forventet tap i den generelle modellen avhenger av om kredittrisikoen har økt vesentlig siden første gangs balanseføring. Ved førstegangs balanseføring og når kredittrisikoen ikke har økt vesentlig etter førstegangs balanseføring skal det avsettes for 12-måneders forventet tap. 12-måneders forventet tap er det tapet som er forventet å inntreffe over levetiden til instrumentet, men som kan knyttes til begivenheter som inntreffer de første 12 månedene. Hvis kredittrisikoen har økt vesentlig etter førstegangsinnregning, skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden. Forventet kredittap er beregnet basert på nåverdien av alle kontantstrømmer over gjenværende forventet levetid. Det vil si forskjellen mellom de kontraktsmessige kontantstrømmer i henhold til kontrakten og den kontantstrømmen som banken forventer å motta, diskontert med effektiv rente på instrumentet.

I tillegg til den generelle modellen er det egne prinsipper for utstedte, herunder reforhandlede lån som behandles som nye, og kjøpte lån hvor det er påløpt kredittap ved førstegangs balanseføring. For disse skal det beregnes en effektiv rente som hensyntar forventet kredittap, og ved endringer i forventede kontantstrømmer skal endringen diskonteres med den opprinnelig fastsatte effektive renten og resultatføres. For disse eiendelene er det derved ikke behov for å overvåke hvorvidt det har vært en vesentlig økning i kredittrisiko etter førstegangs balanseføring da forventet tap over hele levetiden uansett skal hensyntas. Metodikken i IFRS 9 standarden innebærer noe større volatilitet i nedskrivningene, og det forventes at nedskrivninger kommer tidligere enn ved dagens praksis. Dette vil være spesielt merkbart ved inngangen til en nedgangskonjunktur

Nærmere beskrivelse av bankens fremtidige nedskrivningsmodell

Tapsanslaget skal lages kvartalsvis, og vil bygge på data i datavarehuset som har historikk over konto- og kundedata for hele kredittporteføljen. Tapsestimatene vil bli beregnet basert på 12 måneders og livslang sannsynlighet for mislighold (probability of default – PD), tap ved mislighold (loss given default – LGD) og eksponering ved mislighold (exposure at default – EAD). Datavarehuset inneholder historikk for observert PD og observert LGD. Dette vil danne grunnlag for å lage gode estimater på fremtidige verdier for PD og LGD. I tråd med IFRS 9 grupperer banken sine utlån i tre trinn.

For ytterligere informasjon se note 4 i årsregnskapet

Tapsnedskrivning utlån

*Utvikling misligholdte og tapsutsatte engasjement for konsern
Gruppenedskrivninger*

Individuelle nedskrivninger

Konsern – fordelt på sektor og næring	Totalt engasjement		Utlån		Individuelle nedskrivninger		Gruppe- nedskrivninger	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Annen tjenesteyting	116 818	93 089	109 918	85 447	692	1 490	931	616
Bergverksdrift og utvinning	4 187	4 614	667	1 002	0	0	4	7
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 097 572	1 259 932	906 685	916 449	405	0	7 524	7 883
Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	50 000	53 677	52 400	56 260	0	0	442	406
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	175 348	165 430	146 512	139 609	2 967	4 258	1 289	954
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	30 592	33 135	30 056	32 558	0	0	255	238
Forretningsmessig tjenesteyting	90 385	56 279	77 449	50 216	0	0	643	332
Helse- og sosialtjenester	53 370	52 118	44 996	44 695	0	0	385	344
Industri	120 301	129 355	70 071	83 517	0	0	658	590
Informasjon og kommunikasjon	24 599	24 396	3 182	12 888	0	0	71	88
Internasjonale organisasjoner og organer	0	0	0	0	0	0	0	0
Jordbruk, skogbruk og fiske	448 793	450 815	440 256	400 034	0	0	3 398	2 785
Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter	66 271	63 360	64 896	60 666	0	0	554	445
Lønnet arbeid i private husholdninger	7 580	6 503	7 894	6 791	0	0	67	49
Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	0	0	0	0	0	0	0
Omsetning og drift av fast eiendom	2 621 196	2 308 546	2 310 573	2 248 266	2 967	0	19 243	16 406
Overnattings- og serveringsvirksomhet	36 961	39 415	34 238	33 349	0	0	296	243
Transport og lagring	70 704	86 490	40 299	57 400	0	0	355	405
Undervisning	23 001	26 092	23 295	24 961	0	0	170	175
Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet	19 724	17 787	8 606	1 233	0	0	53	9
Varehandel, reparasjon av motorvogner	290 135	285 780	154 854	174 794	494	0	1 344	1 233
Sum næring	5 347 537	5 156 812	4 526 845	4 430 135	7 525	5 748	37 681	33 208
Lønnstakere o.l.	13 198 521	12 293 169	12 477 900	11 652 181	4 170	4 483	11 671	12 957
Sum brutto	18 546 058	17 449 981	17 004 745	16 082 315	11 696	10 231	49 352	46 165

Nedskrivninger, mislighold og resultatført tap etter kundegruppe

MORBANK/KONSERN

(i hele tusen kroner)

	2017		
	PM	BM	Totalt
Periodens tap på utlån, garantier m.v			
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	- 300	1 523	1 223
Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0	0
Periodens endring i amortiseringseffekter	- 174	- 345	- 519
Konstaterte tap på engasjement som tidligere er nedskrevet	0	301	301
Konstaterte tap på engasjement som tidligere ikke er nedskrevet	855	125	980
Inngang på tidligere nedskrevet utlån, garantier m.v.	- 1 284	- 607	- 1 892
Sum tap på utlån, garantier m.v.	- 903	997	94

Motpartsrisiko for derivater

Derivater benyttes utelukkende i tilknytting til balanseprodukter. Markedsrisiko på derivatene blir håndtert og overvåket som en integrert del av porteføljestyringen. Derivater handles med flere motparter, og med de fleste motparter gjøres det også andre typer forretninger. Kredittrisikoen som oppstår i forbindelse med handel med derivater inngår som en del av den totale kredittrisiko i konsernet.

Finansielle derivater pr. 31.12.17

Alle derivater blir bokført til virkelig verdi over resultatet. Gevinster blir ført som eiendel og tap blir ført som gjeld for alle rentederivater.

Konsern/Morbank	31.12.2017			31.12.2016		
	Kontraktssum	Virkelig verdi		Kontraktssum	Virkelig verdi	
Renteinstrumenter		Eiendeler	Forpliktelser		Eiendeler	Forpliktelser
Renteswapper fastrente utlån				29 250	229	
Renteswapper fastrente utlån	1 050 000	783	4 924	1 075 750	1 926	7 581
Renteswapper fastrente obl. lån						
Valutarenteswap obligasjoner	10 198		481	10 198		1 101
Påløpte renter på rente- og valutaswapper		4 432	2 829		4 360	2 023
Sum renteinstrumenter		5 214	8 233		6 515	10 704
Renteinstrumenter sikring						
Renteswapper, nettoeffekt	155 000	6 938	3 440	155 000	9 777	6 190
Sum renteinstrumenter sikring		6 938	3 440		9 777	6 190
Sum alle renteinstrumenter		12 152	11 674		16 292	16 894

Konsernet har gjennomført en verdisikring av fastrenteinnlån med en balanseverdi på kr. 155 mill. Totalt er 2 lån sikringsbokført pr. 31.12.17. Innlånene sikres 1:1 gjennom eksterne kontrakter hvor det er samsvar mellom løpetid og fastrenten i sikringsobjektet og sikringsforretningen.

Banken utarbeider kvartalsvis dokumentasjon på at sikringsobjektet og sikringsinstrumentet er sikringseffektivt. Løpetiden og rentesatsen på fastrenteinnlånet og fastrentebeinet i sikringsinstrumentet er identiske og det forventes derfor at sikringen vil være effektiv også i fremtiden.

5.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risikoen for tap som skyldes endringer i renter, aksje-/verdipapirkurser og valutakurser. Konsernets markedsrisiko oppstår i hovedsak fra investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte driften, som innlån (funding) og rente- og valutahandel.

Aksjer, andeler og egenkapitalbevis klassifiseres til virkelig verdi over resultatet eller som tilgjengelig for salg. Sertifikater, obligasjoner og rentefond klassifiseres til virkelig verdi over resultatet. Alle finansielle instrumenter klassifisert til virkelig verdi over resultatet, måles til virkelig verdi, og endring i verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra andre finansielle instrumenter.

Gevinst eller tap på finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg, innregnes direkte i egenkapitalen og spesifiseres i oppstilling over regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer. Se for øvrig note 28 og 29 i årsregnskapet for 2017 for mer detaljert beskrivelse av regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter.

Styring og kontroll

Markedsrisikoen styres, måles og overvåkes løpende med bakgrunn i rammer vedtatt av styret gjennom markedsrisikostrategien hvor rammer for eksponering i rentebærende instrumenter, aksjer og valuta fremgår. Markedsrisikostrategien revideres årlig.

Renterisiko

Renterisiko oppstår som følge av at de enkelte eiendels- og gjeldsposter har ulike gjenstående rentebindingstid. Den totale renterisiko kan splittes i fire elementer:

- Basisrisiko
- Administrativ renterisiko
- Rentekurverisiko
- Spreadrisiko

Basisrisiko er den verdiendring på konsernets eiendeler og gjeld som finner sted når rentekurven parallellforskyver seg.

Administrativ renterisiko oppstår på grunn av den tid det tar før renteendring inntreffer i markedet til konsernet har justert vilkårene på innskudd og utlån med flytende rente. Finansavtaleloven krever som hovedregel minimum 6 uker varslingsfrist ved renteøkning på utlån til kunder og 2 måneder ved rentereduksjon på innskudd.

Rentekurverisiko er risikoen for at rentekurven forskyver seg ulikt innenfor ulike tidsbånd ved en renteendring.

Formålet med konsernets styring av renterisiko er å sikre at konsernet til enhver tid har en kjent renterisikoeksponering og at denne er i samsvar med konsernets risikoprofil, gjeldende rammer på området og forventninger til fremtidig renteutvikling. Styring av renterisikoen skal ta hensyn til alle elementer av renterisikoen.

Spreadrisiko er risikoen for at markedets prising av de enkelte utstedere ikke endrer seg tilsvarende som de underliggende referanserenter.

Modellbeskrivelse og anvendelse

SpareBank 1 Østfold Akershus benytter Solvency II stressmodell for å beregne risikojustert kapital for markedsrisiko i obligasjonsporteføljen.

Modellen er en statistisk modell hvor det gjøres spesifiserte endringer i kredittspreader basert på ratingklasser som vist i tabellen under. Hvert enkelt papir tillegges en risikoklasse og spreadendring basert på rating. Den relative spreadendringen i forhold til spot-nivå multipliseres med durasjonen for å få verdiendringer.

Rating	Risikoklasse	Spread endring
AAA	1	0,9 %
AA		1,1 %
A	2	1,4 %
BBB	3	2,5 %
BB	4	4,5 %
B eller lavere	5	7,5 %
Ikke rated	-	3,0 %
Obligasjoner med Fortrinnsrett (AAA)	1	0,7 %
Obligasjoner med Fortrinnsrett (AA)	1	0,9 %

Aksjerisiko

Aksjerisiko måles i forhold til eksponering i aksjer, andeler, egenkapitalbevis eller aksjefond. Styring og oppfølging av risikoområdet tar utgangspunkt i eventuell vedtatt ramme for eksponering i omløpsaksjer i tillegg til retningslinjer gitt i lover og forskrifter om tillatt total eksponering i alle typer aksjeposter enten dette er omløpsaksjer, anleggsaksjer eller aksjer i selskap som vurderes som strategiske posisjoner for banken eller der tilgjengelige for salg. SpareBank 1 Østfold Akershus har pr. 31.12.17 kr. 76 mill. i Sparebanken Østlandet som er tilgjengelig for salg.

Valutarisiko

SpareBank 1 Østfold Akershus er ikke valutabank og er som følge av dette i hovedsak eksponert mot valutarisiko ved kontante valutabeholdninger. Eventuelle valutaeksponeringer på finans/fundingområdet skal swappes til norske kroner i henhold til styrebeslutning.

Derivater

Banken inngår derivatavtaler i praksis utelukkende i forbindelse med handel av underliggende lån eller obligasjonsinvesteringer ut fra sikrings- eller risikostyringshensyn. Avtaler inngås kun med kredittgodkjente motparter. Banken har ingen tradingportefølje av derivater. Markedsrisikoen på derivatene blir håndtert, overvåket og kontrollert som en integrert del av porteføljens markedsrisiko.

Rammer, overvåkning og rapportering

Markedsrisikoen styres og overvåkes med bakgrunn i rammer vedtatt av styret, samt løpende analyser av utestående posisjoner. Rammene for eksponeringer gjennomgås og fornyes minimum årlig.

Det foretas kvartalsvis risikorapportering på rammer til styret og realiteten i eventuelle brudd vurderes og kontrolleres av uavhengig part.

Porteføljeinformasjon

Egenkapitalposisjoner i handelsporteføljen (primært langsiktige investeringer) er regnskapsmessig klassifisert som finansielle eiendeler og ført til virkelig verdi over resultatet. Posisjoner utenfor handelsporteføljen er klassifisert som finansielle eiendeler tilgjengelig for salg. (TFS). Endringer i virkelig verdi for eiendeler klassifisert som TFS resultatføres over utvidet resultat.

Spesifikasjon av aksjer og andeler

Aksjer og andeler			2017	2016
2016	2017	Morbank/konsern (tall i hele tusen)		
		Til virkelig verdi over resultat		
0	0	- Børsnoterte	0	0
0	0	- Unoterte	0	0
		Tilgjengelig for salg		
3 052	78 934	- Børsnoterte	78 934	3 052
624 364	636 496	- Unoterte	636 656	624 525
627 416	715 430	Sum aksjer og andeler	715 590	627 577

Metodikk og vurderingskriterier

Markedsrisiko er beregnet etter regelverket fastsatt i kapitalkravsforskriften - posisjonsrisiko for egenkapital og gjeldsinstrumenter. Beregningsgrunnlaget for kapitalbehovet har basis i markedsverdien på de enkelte instrumentene multiplisert med angitte risikovekter fastsatt i forskriften.

5.3 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko omhandler risikoen for tap som følge av:

- Mennesker:
Brudd på rutiner/retningslinjer, manglende kompetanse, uklar policy, strategi eller rutiner, interne misligheter
- Systemer:
Svikt i IKT og andre systemer
- Eksterne årsaker:
Kriminalitet, naturkatastrofer, andre eksterne årsaker

Styring og kontroll

Operasjonell risiko er en risikotype konsernet i størst mulig grad ønsker å ha kontroll på. Ved oppbygging av internkontroll benyttes risiko- og sannsynlighetsvurderinger for å fastsette nivå på kontrollomfanget. Operasjonell risiko styres gjennom et eget rammeverk tilknyttet en kvalitetsmodell. I kvalitetsmodellen inngår en rekke ulike elementer:

Identifisering av risiko

Det gjennomføres årlig en risikovurdering av de vesentlige forretningsområdene/prosessene i konsernet. Resultatet av disse viser at konsernet har tilfredsstillende styring og kontroll på den operasjonelle risikoen. Risikovurderingen av forretningsområdene/prosessene gir god informasjon og oversikt over eventuelle forbedringsområder, tiltak iverksettes fortløpende innenfor de områdene der forbedringsområder identifiseres.

Avdeling Risikostyring/Compliance har ansvaret for løpende uavhengige overvåking av operasjonell risiko. Konsernet har etablert en egen database for registrering av uønskede hendelser. Operasjonelle hendelser registreres og forbedringstiltak vurderes og igangsettes der dette finnes hensiktsmessig. Generelt foretas i tillegg løpende gjennomgang av anbefalinger fra Intern revisor som grunnlag for implementering av forbedringstiltak på reviderte områder.

Årlig lederbekreftelse

Det gjennomføres en årlig lederbekreftelse hvor det rapporteres oppover i organisasjonen om kvaliteten i internkontrollen innenfor den enkelte organisatoriske enhet. Bekreftelsen danner grunnlaget for forbedringstiltak på identifiserte områder. Bekreftelsen er inndelt i fire områder; a) strategi, policy og rutiner, b) lover og forskrifter, c) kompetanse, d) organisasjon.

Minimumskrav til ansvarlig kapital

Konsernet benytter basismetoden ved beregning av kapitalbehov for operasjonell risiko. Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko fremkommer da som 15 % av gjennomsnittlig inntekt de foregående 3 år.

5.4 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og /eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Risikokategorien handler ikke primært om å ha tilstrekkelig egenkapital til å tåle tap, men mer om å ha tilstrekkelig med likvide midler til å dekke inn de forpliktelser som kommer til forfall.

Styring og kontroll

Styringen av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i likviditetsstrategien. Denne setter rammer for likviditetsrisiko gjennom rammer for netto likviditetsbehov i ulike tidsintervaller, krav til langsiktig finansiering, størrelsen på likviditetsreserven og lengden på den tidsperioden konsernet skal være uavhengig av ny finansiering fra penge- og kapitalmarkedet.

Likviditetsstrategien vedtas av styret og revideres ved behov, minimum årlig. I tilknytning til likviditetsstrategien er det etablert beredskapsplan for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder. Det benyttes stresstester som analyserer konsernets likviditetsmessige sårbarhet i perioder uten tilgang på ekstern funding (se nedenfor).

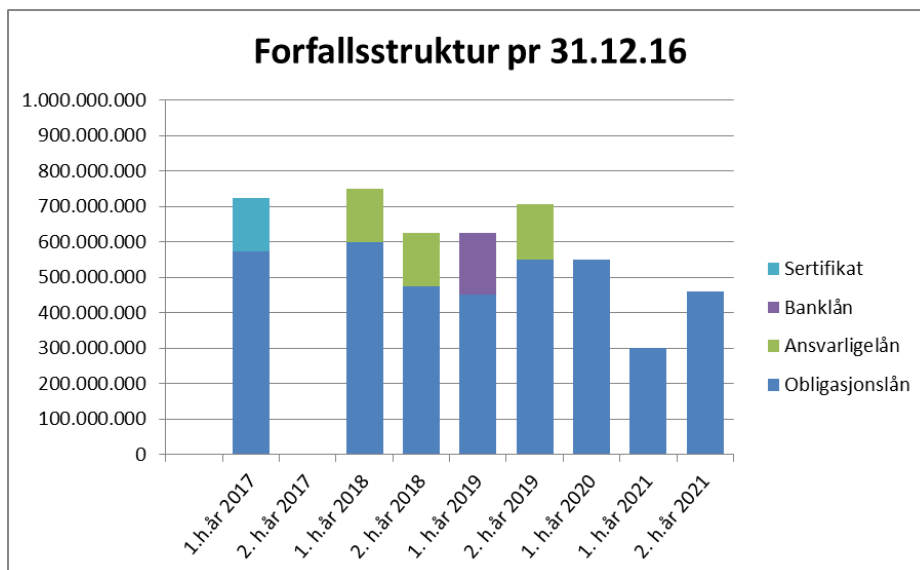
Porteføljeinformasjon

Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider.

Konsernet har en robust finansiering og en likviditetssituasjon som gjør at banken kan opprettholde ordinær drift i 18 måneder uten å refinansiere bankens låneforfall.

Konsernets gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer var ved utgangen av 2016 på 4 119,8 mill. kr (3 873,8 mill. kr). Konsernet har i tillegg ansvarlig lån på til sammen 150,3 mill. kr (150,2 mill. kr) og fondsobligasjoner på til sammen 163,2 mill. kr (314,7 mill. kr). Videre er en fondsobligasjon på 150,0 mill. kr. (0,0 mill. kr) klassifisert som egenkapital. Den vektete gjennomsnittlige løpetiden på innlånsporteføljen er nå på 2,3 år.

Figuren under viser finansieringskilder (eksklusive boligkreditt) og innlånsporteføljens forfallsstruktur per 31.12.16. Beløp i hele millioner.

Likviditetsutvikling og stresstester

Likviditetsreserven inneholdt ved årsskiftet kontanter og låneadgang i Norges bank, udisponerte trekkrettigheter og tilrettelagte lån for salg til SpareBank 1 Boligkreditt.

Bankens rammeverk for styring av likviditetsrisikoen skal gjenspeile bankens lave risikoprofil på området. Stresstesting av likviditet gjennomføres og presenteres for styret kvartalsvis. Likviditetsstrategien sier at konsernet skal overleve 12 måneder i en normalsituasjon og 3 måneder ved en stor krise i banken.

Nedenfor følger en oppsummering av hvilke hovedparametre som stresstestes i de ulike scenarioene:

- 15 største innskudd
- Volum innskudd med saldo over 2 mill.kr
- Volum innskudd under 2 mill.kr
- Markedsverdi av likviditetsporteføljen
- Økning av trekk på innvilgede rammer og kreditter
- Påvirkning i vekstbilde for kreditt-og innskuddsvolum
- Utvikling i overførte volumer til SpareBank 1 Boligkreditt AS

Stresstesten viser at banken vil overleve i en normalsituasjon i mere enn 24 måneder og 9 måneder under stor krise i bank og marked. I begge stresstestene er det forutsatt at klargjorte lån for overførsel til Boligkreditt kan generere funding. Enten som ordinær overførsel til SpareBank 1 Boligkreditt eller ved at SpareBank 1 Østfold Akershus overfører lån til SpareBank 1 Boligkreditt og kjøper OMF i SpareBank 1 Boligkreditt som kan deponeres i Norges Bank. Dette tar noe tid og derfor øker likviditeten etter 1 mnd.

Overlevelsesvevne scenarier (netto refinansiering etter tiltak)	7 d	1 mnd	3 mnd	6 mnd	9 mnd	12 mnd	15 mnd	18 mnd	24 mnd
Ordinær drift	2.245	2.238	3.012	3.197	3.926	4.681	4.014	4.183	3.574
1a - Sviktende refinansiering	5.493	5.473	5.441	4.825	4.753	4.704	4.044	4.218	3.621
2a - Middels krise i marked	3.859	3.661	3.429	2.621	2.205	1.928	982	872	-295
2b - Middels krise i banken	5.487	4.922	4.478	3.779	3.643	3.553	2.874	2.962	2.345
3a - Stor krise i marked	3.027	2.756	2.502	1.577	1.036	676	-374	-588	-1.964
3b - stor krise i banken	5.477	4.358	3.577	2.638	2.410	2.116	1.350	1.405	749
4a - Middels krise i bank og marked	3.858	3.291	2.847	2.137	1.957	1.783	1.065	1.121	464
4b - Stor krise i bank og marked	3.027	1.937	1.213	275	2	-335	-1.101	-1.045	-1.702

Begge scenarier legger til grunn budsjettert innskudds og utlånsvekst

Likviditetsindikatorer, LCR og NSFR

Bankens likviditetsstrategi angir rammene for likviditetsindikatorverdiene. Gjeldende rammer er vedtatt i desember 2016 og angir minimumsnivå i henhold til Finanstilsynets definisjoner for indikator 1 på 105 % og indikator 2 på 110 %. Pr 31.12.2016 rapporterte banken et nivå på Likviditetsindikator 1 og 2 på hhv. 108,8 og 113 og LCR og NSFR på hhv. 236 % og 121 %

Diversifisering- og forfallstruktur

Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. Totale innlån utgjør 4,74 milliarder kroner ved utgangen av 2016. Banken har overført 7,79 milliarder kroner til SpareBank 1 Boligkreditt AS pr 31.12.2016.

Informasjon om overføringer av lån til SpareBank 1 Boligkreditt AS

SpareBank 1 Østfold Akershus hadde pr 31.12.16 overført 32,7 % av bankens totale utlån til SpareBank 1 Boligkreditt AS. SpareBank 1 Boligkreditt AS er eid av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen.

SpareBank 1 Østfold Akershus har en eierandel på 4,10 % per 31.12.2016. Hensikten med kredittforetaket er å sikre bankene i alliansen stabil og langsiktig finansiering av boliglån til konkurransedyktige priser. Obligasjonene til SpareBank 1 Boligkreditt AS har en rating på Aaa og AAA fra henholdsvis Moody's og Fitch. SpareBank 1 Boligkreditt AS erverver utlån med pant i boliger og utsteder obligasjoner med fortrinnsrett innenfor regelverket for dette som ble etablert i 2007.

Som en del av alliansen kan SpareBank 1 Østfold Akershus overføre utlån til foretaket, og som en del av bankens finansieringsstrategi er det overført utlån til foretaket. Lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS er sikret med pant i bolig innenfor 70 % av takst. Overførte lån er juridisk eid av Sparebank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Østfold Akershus har, utover forvaltningsrett og rett til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene.

SpareBank 1 Østfold Akershus forestår forvaltningen av overførte utlån og mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på utlånene banken har overført og kostnadene i selskapet.

Mottatt vederlag for lån overført fra SpareBank 1 Østfold Akershus til SpareBank 1 Boligkreditt AS tilsvarer nominell verdi på overførte utlån. Det er i 2016 overført lån til SpareBank Næringskreditt på 22 mill kr.

SpareBank 1 Østfold Akershus har, sammen med de andre eierne av SpareBank 1 Boligkreditt AS, inngått avtale om etablering av likviditetsfasilitet for SpareBank 1 Boligkreditt AS. Dette innebærer at bankene har forpliktet seg til å kjøpe boligkredittobligasjoner begrenset til en samlet verdi av de til enhver tid neste tolv måneders forfall i foretaket. Hver eier hefter prinsipalt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører således ingen vesentlig økning i risiko for banken. SpareBank 1 Boligkreditt AS holder etter sine interne retningslinjer likviditet for de neste 12 måneders forfall. Denne trekkes fra ved vurderingen av bankenes ansvar. Det er derved kun dersom foretaket ikke lenger har likviditet for de neste 12 måneders forfall at SpareBank 1 Østfold Akershus vil rapportere noe engasjement knyttet til denne likviditetsfasiliteten.

Likviditetsindikatorer

Bankens likviditetsstrategi sier at likviditetsindikatorverdiene i henhold til finanstilsynets definisjoner skal være over 100 prosent. Pr. 31.12.16 var likviditetsindikator 108,8 % mens likviditetsindikator 2 var 113 %.

5.5 Eierrisiko

I eierrisikoen inngår risikoen for tap av innskutt kapital eller nødvendig påfyll av ny kapital i strategiske eierselskaper, som følge av den risikoen som det enkelte selskap påtar seg i sin drift.

SpareBank 1-bankene driver alliansesamarbeidet gjennom det felleseide holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. SpareBank 1 Gruppen eies av SpareBank 1 Østlandet, SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN, Samarbeidende Sparebanker AS, samt Landsorganisasjonen/fagforbund tilknyttet LO. Styring og kontroll tilknyttet investeringer i alliansesamarbeidet ivaretas i hovedsak gjennom bankens eierskap og styrepresentasjon i Samarbeidende Sparebanker AS.

SpareBank 1 Gruppen; Kapitalbehov for eierrisikoen (eierskap via Samarbeidende Sparebanker AS), beregnes ved simulert fall i markedsverdi og eventuelt behov for kapital som følge av emisjon. Resultatet av beregningen sees opp imot fradrag som er foretatt i kapitaldekningsberegningen under Pilar 1. Hvis fradraget overstiger beregnet behov for risikokapital som følge av markedsverdijusteringene blir resultatet for eierrisiko i Pilar 2 beregningen kr. 0.

BNBank ASA , SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt, SpareBank 1 Kredittkort AS, SpareBank 1 SMN Finans:

Etter nytt regelverk fra 2018 er disse selskapene forholdsmessig konsolidert. Kapitalbehovet er beregnet inn i pilar 1. For neste års beregninger kan man se for seg at kapitalbehovet i disse selskapene også kan ha elementer av pilar 2 tillegg i kapitalberegningen.

Datterselskap

SpareBank 1 Østfold Akershus har to heleide datterselskap, Nekor Gårdselskap AS og EiendomsMegler 1 Østfold og Akershus. Disse selskapene konsolideres regnskapsmessig, men ikke for kapitaldekningsformål.

SpareBank1 Østfold Akershus eier 100 % av aksjene i Fasett Eiendom AS. Dette selskapet er ved utgangen av 2017 tomt. I 2015 overtok banken 100 % av aksjene i Våler Park AS som en del av oppgjøret for salg av eiendom i Våler. Disse selskapene har i konsernregnskapet blitt behandlet som virksomhet holdt for salg og er konsolidert inn på en linje. I kapitaldekningsoppgaven til morbank behandles selskapene som investering i aksjer.

Felleskontrollert virksomhet

SpareBank 1 Østfold Akershus har gjennom eierandeler i de felleskontrollerte virksomhetene SamSpar AS og SamSpar Bankinvest AS innflytelse i følgende selskaper:

SpareBank 1 Gruppen AS

SpareBank 1 Østfold Akershus har indirekte eierskap i SpareBank 1 Gruppen AS via sin eierandel på 15,6 % i SamSpar AS. SamSpar AS eier 19,5 % av SpareBank 1 Gruppen AS.

BNBank ASA

SpareBank 1 Østfold Akershus er medeier i BNBANK ASA gjennom sin eierandel i Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS på 12,6 %. Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS eier 20 % av BN Bank ASA.

Disse selskapene innarbeides regnskapsmessig etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. I kapitaldekningsberegningen til morbanken gjøres det fradrag for investeringen i disse selskapene i ren kjernekapital gjennom fradrag for ikke vesentlig investering i andre finansinstitusjoner.

Tabellen nedenfor viser forskjellen i konsolideringsgrunnlaget ved konsolidering etter regnskapsreglene og morbankens kapitaldekning:

KONSOLIDERINGSGRUNNLAG

Konsoliderte selskaper	Type	Forretningskontor	Eierandel/ stemmeandel	Konsolideringsmetode	
				Regnskapsformål	Kapitaldekningsformål
Sparebank 1 Østfold Akershus	Morbank	Moss		Full konsolid.	Ikke konsolid.
EiendomsMegler 1 Østfold og Akershus AS	Datter	Rygge	100 %	Full konsolid.	Ikke konsolid.
Nekor Gårdselskap AS	Datter	Moss	100 %	Full konsolid.	Ikke konsolid.
Virksomhet holdt for salg					
Fasett Eiendom AS	Datter	Moss	100 %	Enlinjes konsolid.	Ikke konsolid.
Våler Park AS	Datter	Moss	100 %	Enlinjes konsolid.	Ikke konsolid.
Tilknyttede og felleskontrollerte selskaper					
Selskaper der investeringen er fratrukket i ren kjernekapital:					
Samarbeidende Sparebanker AS (Eierandel i SpareBank 1 Gruppen AS)	FKV	Oslo	15,59 %	EK-metode	Ikke konsolid.
Samarbeidende SB Bankinvest 1 AS (Eierandel i BN Bank AS)	FKV	Oslo	12,62 %	EK-metode	Ikke konsolid.

REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)

5.6 Ansvarlig Kapital og kjernekapital

Tabellen nedenfor gir opplysninger om ansvarlig kapital, herunder ren kjernekapital og kjernekapital. Ved beregning gjelder fradrag, tillegg og begrensninger i henhold til kapitalkravsforskriftens definisjoner.

Morbank (hele tusen kroner)	31.12.2017	31.12.2016
Egenkapitalbevis	1 237 777	1 124 734
Overkursfond	246 531	152 487
Utjevningsfond	931 297	724 553
Grunnfondskapital	165 094	150 970
Fond for urealiserte gevinster	22 418	19 475
Sum balanseført egenkapital ex. hybridkapital	2 603 117	2 172 219
Andel av medlemsinnkudd		
Utsatt skattefordel		
Andre immatrielle eiendeler	- 4 656	- 7 576
Justering i ren kjernekapital knyttet til regulatoriske filtre	- 3 409	- 3 493
Frdrag for ikke vesentlig eierandel i finansiell sektor 1)	- 551 326	- 357 036
Sum ren kjernekapital	2 043 727	1 804 114
Hybridkapital	153 625	153 625
Frdrag for ikke vesentlig eierandel i finansiell sektor	- 60 201	- 92 304
Overskytende frdrag i tilleggskapital		
Fondsobligasjonskapital omfattet av overgangsregler	95 000	114 000
Sum kjernekapital	2 232 150	1 979 435
Tilleggskapital	149 963	149 873
Frdrag for ikke vesentlig eierandel i finansiell sektor	- 65 275	- 109 530
Overskytende frdrag i tilleggskapital		
Sum ansvarlig kapital	2 316 839	2 019 778

Risikoveid beregningsgrunnlag		
Kreditt- motparts,- og forringelsesrisiko	10 536 217	10 045 423
Operasjonell risiko	1 100 631	1 015 984
CVA-tillegg (motpartsrisiko derivater)	3 929	9 096
Beregningsgrunnlag	11 640 776	11 070 503
Ren kjernekapitaldekning		
Ren kjernekapitaldekning	17,6 %	16,3 %
Kjernekapitalprosent	19,2 %	17,9 %
Kapitaldekningsprosent	19,9 %	18,2 %
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	11,7 %	10,9 %
Bufferkrav		
Bevaringsbuffer (2,5%)	291 019	276 763
Motsyklisk buffer (2%)	232 816	166 058
Systemrisikobuffer (3,0%)	349 223	332 115
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	873 058	774 935
Minimumskrav til ren kjernekapital (4,5%)	523 835	498 173
Tilgjengelig ren kjernekapital utover bufferkrav	646 833	531 007

1) I henhold til Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak skal fradraget for ikke-vesentlige investeringer i selskaper i finansiell sektor fases inn med følgende prosentsats:

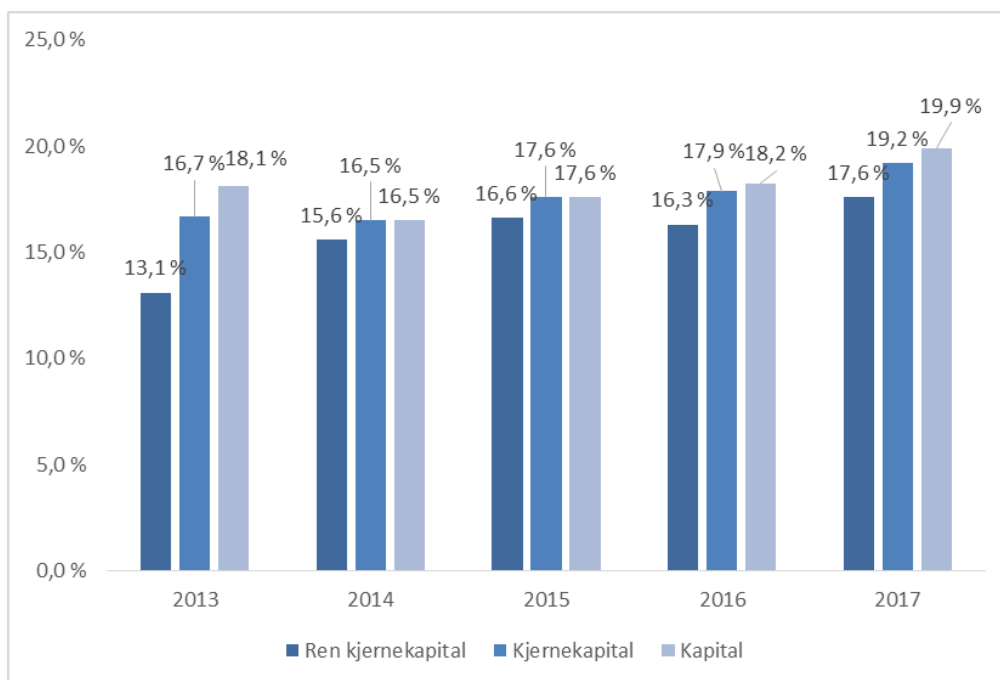
i 2016: 60 prosent

i 2017: 80 prosent

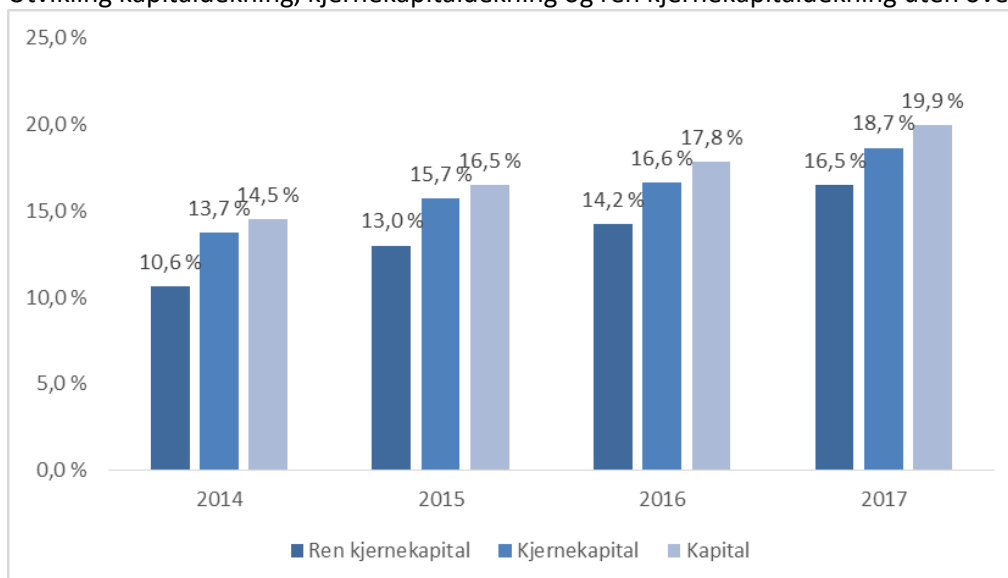
5.7 Kapitalkrav

Beløp i hele tusen kroner	31.12.2017		31.12.2016		31.12.2015	
	kr	%	kr	%	kr	%
Engasjementskategorier						
Stater og sentralbanker						
Lokale og regionale myndigheter	480	0 %	4.067	0 %	2.628	0 %
Offentlige foretak		0 %		0 %		0 %
Institusjoner	4.770	1 %	21.602	2 %	27.369	3 %
Foretak	381.258	41 %	356.163	38 %	258.746	28 %
Massemarked	19.221	2 %	30.810	3 %	48.608	5 %
Pantesikriet eiendom	377.616	41 %	368.063	40 %	392.656	42 %
Forfalte engasjement	1.484	0 %	4.177	0 %	5.828	1 %
Obligasjoner med fortrinnsrett	9.294	1 %	7.227	1 %	5.138	1 %
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	13.888					
Andeler i verdipapirfond	1.849	0 %		0 %		0 %
Egenkapitalposisjoner	26.152					
Øvrige engasjementer	6.885	1 %	11.524	1 %	11.597	1 %
Kapitalkrav kreditt- motpart- og forringelsesrisiko	842.897	91 %	803.634	86 %	752.568	81 %
CVA-tillegg(motpartsrisiko derivater)	314	0 %	728	0 %	928	0 %
Kapitalkrav operasjonell risiko	88.050	9 %	81.279	9 %	77.484	8 %
Fradrag i kapitalkrav		0 %		0 %		0 %
Totalt kapitalkrav	931.262	100 %	885.640	95 %	830.980	89 %
Rammer knyttet til kapitaldekning						
Pilar 1- minstekrav til kapitaldekning	931.262	8 %	885.640	8 %	830.980	8 %
Ren kjernekapital	2.043.726	17,6 %	1.804.114	16,6 %	1.723.298	16,6 %
Kjernekapital	2.232.150	19,2 %	1.979.435	17,6 %	1.828.619	17,6 %
Intern nedre grense for ren kjernekapital	1.687.913	14,5 %	1.549.870	14,0 %	1.454.212	14,0 %
Intern nedre grense for kjernekapital	1.804.320	15,5 %	1.715.928	15,5 %	1.610.020	15,5 %

Utvikling kapitaldekning, kjernekapitaldekning og ren kjernekapitaldekning med overgangsregler (for morbank 2013-2017)

Utvikling kapitaldekning, kjernekapitaldekning og ren kjernekapitaldekning uten overgangsregler

5.8 Soliditetsmål

Sparebank 1 Østfold Akershus overordnede strategiske mål settes ut fra at de skal underbygge en moderat til lav risikoprofil. Dette innebærer et prinsipp om at soliditet er overordnet alle andre økonomiske mål, herunder krav til lønnsomhet og egenkapitalavkastning.

Konsernets soliditet uttrykkes gjennom den regulatoriske kapitaldekningen og gjennom en intern målsetning basert på en samlet vurdering av underliggende risiko (ICAAP-prosessen). Ved fastsettelse av kapitalnivået skal det tas hensyn til:

- Konsernets strategiske målbilde
- Makrosituasjonen
- Myndighetskrav i forhold til kapitaldekning
- Funding- og egenkapitalmarkedets krav til kapitalnivå
- Risikotoleranse

Det fastsatte kapitalnivået skal sikre at SpareBank 1 Østfold Akershus har en tilstrekkelig kapital til å oppfylle offentlig pålagte myndighetskrav i forhold til kapitaldekning, og interne mål til kapital i forhold til underliggende risiko i virksomheten (ICAAP)

SpareBank 1 Østfold Akershus er definert som en ikke systemkritisk bank og benytter standardmetoden i sin kapitaldekningsberegning. Banken må, som en standardmetodebank, tilpasse seg følgende regulatoriske nivå på kapitaldekning innen utgangen av 2017 med en motsyklisk buffer på 2,0 pp (i parentes fremkommer regulatorisk nivå med maksimal motsyklisk buffer på 2,5 pp):

- Ren kjernekapitaldekning: 12,0 % (12,5 %)
- Kjernekapitaldekning: 13,5 % (14,0 %)
- Kapitaldekning: 15,5 % (16,0 %)

Styret har vedtatt at konsernet skal tilpasse seg følgende kapitalnivå innen utgangen av 2017:

- Ren kjernekapitaldekning: 14,5 %
- Kjernekapitaldekning: 15,5 %
- Kapitaldekning: 17,5 %

Konsernet venter på en endelig tilbakemelding fra Finanstilsynet knyttet til pilar 2-kravet. Så lang har Finanstilsynet beregnet et foreløpig pilar 2-krav på 2,2 %. Banken er i dialog med Finanstilsynet og endelig krav er ennå ikke fastsatt.

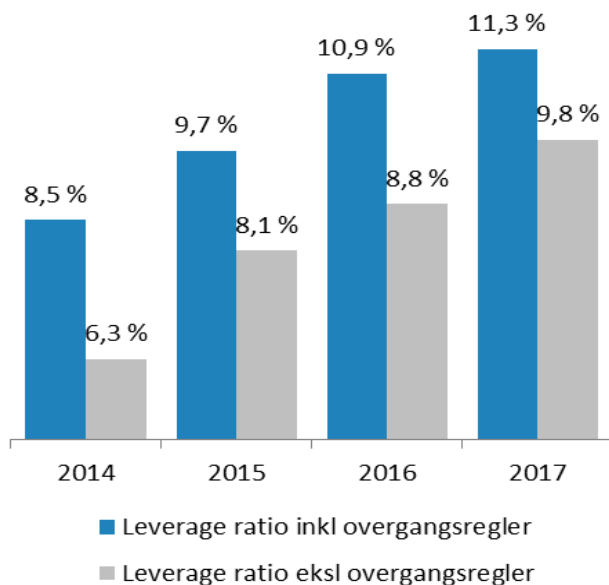
5.9 Beregningsmetode for kapitaldekning

SpareBank 1 Østfold Akershus benytter standardmetoden ved beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital for kredittrisiko. Metoden baserer seg i stor grad på gitte standarder i vurderingen av kredittrisiko. For markedsrisiko og operasjonell risiko benytter banken henholdsvis standardmetoden og basismetoden for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital.

5.10 Leverage ratio (LR) – uvektet kjernekapitalandel

CRD IV introduserte uvektet kjernekapitalandel som ny soliditetsindikator og supplement til de risikovektede minstekravene. Den uvektede kjernekapitalandelen har til hensikt å fungere som sikkerhet mot for lavt beregningsgrunnlag i kapitaldekningsberegningene, og sørge for at bankene holder et minimum av kapital, selv ved vridning av porteføljen mot lavrisikosegmenter. I desember 2016 kom Finanstilsynet med krav om at LR minimum skulle utgjøre 3,0 %, i tillegg skal alle banker ha en buffer på minst 2,0 %. Nedre regulatoriske nivå på LR er dermed satt til 5,0 %. SpareBank 1 Østfold Akershus har valgt å sette et mål på 6,0 % LR.

Utviklingen i LR med og uten overgangsregler følger av tabellen nedenfor:

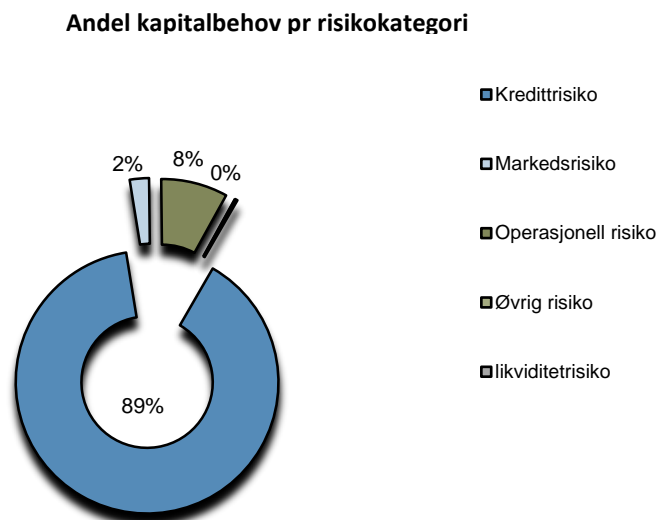
6. ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2)

6.1 Beregning av kapitalbehov

Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle mulige tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap i løpet av de neste 12 måneder.

Det er lagt til grunn regulatoriske metoder for beregning av risikojustert kapital under pilar 1 og pilar 2.

Diagrammet nedenfor viser fordeling av risikojustert kapital per 31.12.17

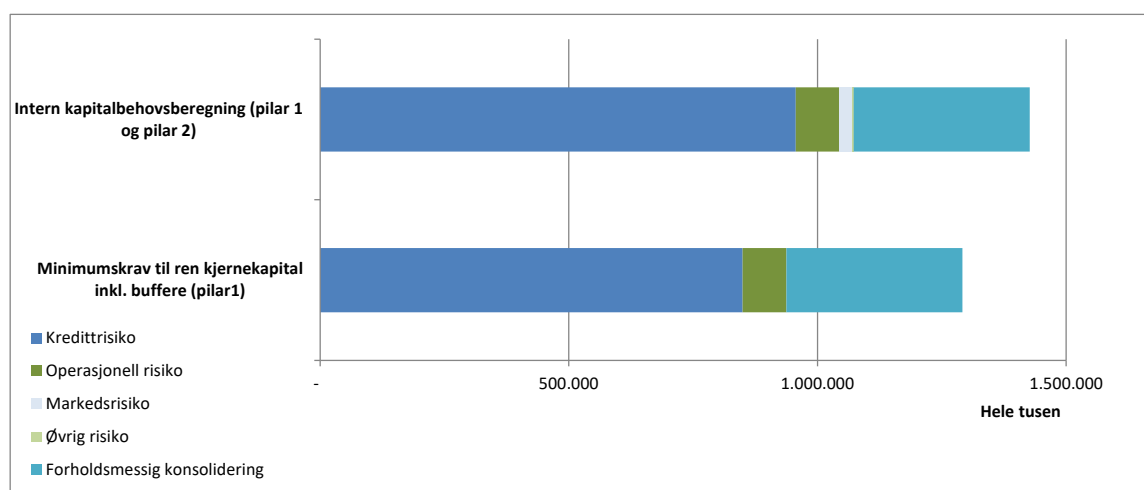

Figuren viser at den største risikokategorien er kredittrisiko som står for 89 % av det totale risikobildet. I kredittrisiko inngår foruten ordinær kredittrisiko også konsentrasjonsrisiko, konjunkturbuffer og kapitalbehov knyttet til ett års vekst. Foruten kredittrisiko er markedsrisiko 2 % og operasjonell risiko 8 %.

6.2 Sammenligning av regulatorisk og økonomisk kapitalbehov.

Det er en målsetning å sikre at konsernet har tilstrekkelig kapital til å oppfylle myndighetskrav i forhold til kapitaldekningsreglene med god margin, samt ivareta vernet av konsernets egenkapitalbevisiere og långivere.

Figuren nedenfor viser en sammenligning av kapitalbehovsberegningen gjennomført ved utgangen av 2017 for Pilar I og II for SpareBank 1 Østfold Akershus

Hovedforskjellene mellom kapitalkrav etter Pilar I og Pilar II er beskrevet nedenfor.

Kredittrisiko:

Under Pilar 1 beregnes kredittrisiko etter standardmetoden, mens den beregnes etter modeller fastsatt av Finanstilsynet under Pilar 2.

Interne modeller som benyttes til rangering av kredittrisiko er basert på PD-modell (misligholdssannsynlighet) for den enkelte motpart.

Modell benyttet til beregning av pilar 2 er en mer risikosensitiv tilnæringsmetode. Dette medfører økt behov for økonomisk kapital ved høyere konsentrasjon, økt kredittrisiko (høyere PD nivå) og lavere kapitalbehov hvis kredittrisikoen reduseres.

Konsentrasjonsrisiko: Ved beregning av økonomisk kapital tas hensyn til konsentrasjonsrisiko relatert til bransje og størrelse på engasjement. Dette er elementer som det ikke tas hensyn til direkte i standardmetoden under pilar 1.

Markedsrisiko og Likviditetsrisiko

Kapitalbehov knyttet til markedsrisiko avsettes i Pilar II med basis i internt vedtatt rammer. Modellen som benyttes er fastsatt av Finanstilsynet. For likviditetsrisiko avsettes det økonomisk kapital i forhold til merkostnad på refinansiering banken erfaringsmessig må kunne påregne i en krisesituasjon.

Eierrisiko:

Det beregnes økonomisk kapital (Pilar II) for eierrisikoen konsernet har via direkte og indirekte eierposisjoner inn i de ulike allianseselskapene. I forbindelse med beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital i Pilar I gjøres det et fratrekk for eierinteresser i andre finansinstitusjoner i kapitalen. Fradraget i Pilar 1 overstiger Pilar 2 beregningen, og det fremkommer derfor ikke risikokapital under Pilar 2.

Andre risikoer:

Operasjonell risiko beregnes etter samme metode for Pilar I og Pilar II. For øvrige risikoer beregnes kapitalbehov kun under Pilar II, da disse risikoene ikke inngår i beregning av minimumskravet i Pilar I.